

Document d'orientació sobre l'atenció a la diversitat a l'ESO

Setembre 2013

Índex

Introducció	3
1. Orientacions generals per a l'organització de l'atenció a la diversitat i la diversificació curricular en els centres d'educació secundària obligatòria	5
1.1. Procés de transició i canvi entre l'educació primària i l'educació secundària obligatòria	6
1.2. Atenció a la diversitat a 1r i 2n d'ESO	7
1.3. Diversificació curricular a 3r i 4t d'ESO.....	7
1.4. Atenció als alumnes nouvinguts	8
1.5. Comissió d'atenció a la diversitat.....	8
1.6. Criteris d'assignació de professorat al centre per a l'atenció a la diversitat	9
2. Mesures generals d'atenció a la diversitat	11
2.1. Criteris i orientacions per a l'atenció a la diversitat a l'aula ordinària	11
2.2. Principis psicopedagògics.....	12
2.3. El treball competencial.....	14
3. Mesures específiques d'atenció a la diversitat.....	15
3.1. Programa Intensiu de Millora (PIM) per als alumnes de primer curs d'educació secundària obligatòria.....	16
3.2. Programes de diversificació curricular	18
3.3. Atenció als alumnes nouvinguts	21
4. Mesures extraordinàries d'atenció a la diversitat	25
4.1. Programes de diversificació curricular específics per a alumnes amb inadaptació al medi escolar i risc d'exclusió social (unitats d'escolarització compartida — UEC).....	25
4.2. Unitats de suport a l'educació especial (USEE)	27
5. Eines de planificació i seguiment dels alumnes	29
5.1. Plans individualitzats.....	29
5.2. Plans individualitzats d'atenció a les necessitats educatives dels alumnes	30
5.3. Plans individualitzats per a alumnes amb altes capacitats	32
5.4. Plans individualitzats per a alumnes que simultaniegen l'ESO amb estudis de música o de dansa.....	32
5.5. Plans individualitzats per a alumnes d'ESO amb dedicació significativa a la pràctica de l'esport.....	32
6. Comunicació amb les famílies.....	34
Annex 1: Principis metodològics afavoridors de l'atenció a la diversitat a l'aula ordinària	35
Annex 2: Model de pla individualitzat del programa intensiu de millora	39
Annex 3: Altres recursos disponibles al portal XTEC	45

Introducció

La Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació (LEC), en el seu article 57 estableix que els centres que imparteixen l'educació bàsica han d'adoptar les mesures pertinents per atendre la diversitat de l'alumnat i correspon al Departament d'Ensenyament, en un context d'organització flexible de l'educació bàsica, establir els criteris que han de regir l'atenció a la diversitat i orientar els centres per a l'aplicació de les mesures organitzatives i curriculars corresponents. Igualment, correspon al Departament d'Ensenyament establir els criteris a què s'han d'ajustar les mesures que adoptin els centres per atendre els alumnes amb necessitats educatives específiques i per atendre els alumnes amb altes capacitats.

Per la seva banda, el Decret 143/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, dedica el seu article 13 a **l'atenció a la diversitat** en aquesta etapa educativa, i determina que:

- Les mesures d'atenció a la diversitat tenen com a objectiu atendre les necessitats educatives de cada alumne per poder assolir les competències bàsiques, els objectius educatius i els continguts de l'etapa.
- Entre aquestes mesures es poden preveure agrupaments flexibles, el reforç en grups ordinaris, el desdoblament de grups per reduir la ràtio quan faci falta, les adaptacions curriculars, la integració de matèries per àmbits, programes de diversificació curricular i altres programes personalitzats per als alumnes amb necessitats específiques de reforç educatiu.
- Les mesures d'atenció a la diversitat han d'anar adreçades tant als alumnes amb necessitats específiques de reforç educatiu com als alumnes d'incorporació tardana, amb altes capacitats intel·lectuals o amb discapacitat o trastorns greus de conducta.
- Les mesures que els centres adoptin han de formar part del projecte educatiu de centre.

Així mateix, el Decret estableix que correspon al Departament d'Ensenyament:

- Establir els procediments adequats quan sigui necessari fer adaptacions curriculars que s'allunyin significativament dels continguts i dels criteris d'avaluació.
- Establir els requisits per a la detecció, l'avaluació i els informes per a la regulació dels expedients acadèmics dels alumnes amb altes capacitats o dels alumnes amb discapacitat o trastorns greus de conducta.

L'article 14 del mateix Decret 143/2007 estableix que es poden organitzar **programes de diversificació curricular** per als alumnes que necessitin una organització diferenciada de l'establerta en el centre, pel que fa als continguts i als criteris d'avaluació per tal que s'assoleixin els objectius i les competències bàsiques de l'etapa i afavorir, d'aquesta manera, l'obtenció del títol de graduat en educació secundària obligatòria. Així mateix, correspon al Departament d'Ensenyament autoritzar els programes de diversificació curricular que comportin una organització curricular i una permanència en el centre diferent a l'establerta amb caràcter general.

Per la seva banda, segons el Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius, aquests han d'establir, dins el marc del seu propi projecte educatiu, els criteris que orientin l'atenció a la diversitat i els que han d'orientar les mesures organitzatives necessàries per a la concreció i el desenvolupament dels currículums, d'acord amb els principis de l'educació inclusiva i de la coeducació, tenint en compte que la finalitat prioritària és garantir l'assoliment de les competències bàsiques i les específiques de cada currículum, així com la consecució de l'excel·lència en un context d'equitat.

Així, doncs, d'acord amb la normativa vigent i tenint en compte les bones pràctiques i els procediments emprats en els centres de secundària per a l'atenció a la diversitat i la diversificació curricular dels alumnes, i amb el propòsit de millorar el seu èxit escolar, s'estableixen els criteris i orientacions recollits en el present document.

1. Orientacions generals per a l'organització de l'atenció a la diversitat i la diversificació curricular en els centres d'educació secundària obligatòria

Els directors dels centres han de vetllar per la incorporació en el seu projecte educatiu d'un **pla d'atenció a la diversitat** que tingui en compte els criteris generals establerts pel Departament d'Ensenyament, i que alhora sigui coherent amb el desplegament i concreció del currículum, així com amb la resta d'elements que formen part del seu projecte educatiu, especialment pel que fa referència al **pla d'acció tutorial i orientació** dels alumnes.

L'atenció a la diversitat dels alumnes és una tasca complexa que esdevé un dels reptes per als professors a l'hora de planificar i desenvolupar la seva activitat docent. Requereix tenir una visió àmplia de l'alumne, que el considerin des de tots els seus vessants i que dipositin plena confiança en el desenvolupament de les seves capacitats. Implica, per tant, respectar les diferències i l'especificitat dels alumnes, els processos i moments maduratsius, així com els diferents ritmes i estils d'aprenentatge.

En el cas dels alumnes amb necessitats educatives específiques cal tenir en compte que sovint tenen més dificultats per assimilar i generalitzar els aprenentatges. Cal que l'atenció adreçada a aquests alumnes s'organitzi a partir d'un treball funcional, interdisciplinari i motivador que faciliti el desenvolupament d'actituds i habilitats que els permetin participar i aprofitar les activitats, i que els preparin per ser autònoms en els diferents contextos de la vida quotidiana.

Al llarg d'aquest document s'especifiquen les orientacions perquè cada centre faci la concreció del seu pla d'atenció a la diversitat, per al qual detallaran les mesures d'atenció a la diversitat, des d'un marc d'actuació més genèric fins a un marc d'actuació més concret i específic. En aquest sentit es detallen en el document, en primer terme, les propostes d'orientacions per a l'atenció a la diversitat a l'aula ordinària; en segon terme, les mesures específiques d'atenció a la diversitat i en darrer lloc les mesures extraordinàries.

El quadre que es presenta a continuació il·lustra les diferents mesures d'atenció a la diversitat que es concreten al llarg del document.

ATENCIÓ A LA DIVERSITAT A L'ESO		
Mesures generals	Mesures específiques	Mesures extraordinàries
<ul style="list-style-type: none"> - Programacions del grup classe incloent-hi les mesures de reforç/ampliació convenients i ajustant-les a les necessitats dels alumnes. - Diversificació dels procediments i de les activitats d'ensenyament i aprenentatge i de les activitats d'avaluació: <ul style="list-style-type: none"> - Mesures organitzatives - Mesures estratègiques i metodològiques - Orientació i seguiment dels alumnes 	<ul style="list-style-type: none"> - PIM, Programa Intensiu de Millora: per als alumnes de 1r d'ESO que no han assolit les competències bàsiques de primària. - PDC, Programes de Diversificació Curricular: <ul style="list-style-type: none"> - Aules obertes - Projectes singulars - Atenció als alumnes nous (aules d'acollida) 	<ul style="list-style-type: none"> - UEC, Unitats d'Escolarització Compartida - USEE, Unitats de Suport a l'Educació Especial
	Eines de planificació i seguiment dels alumnes PI, Pla Individualitzat	

1.1. Procés de transició i canvi entre l'educació primària i l'educació secundària obligatòria

Amb la finalitat de garantir una adequada transició dels alumnes entre l'etapa d'educació primària i la d'educació secundària obligatòria, els equips directius dels instituts i de les escoles d'on procedeixi l'alumne planificaran la realització de les sessions de coordinació necessàries per tal d'assegurar la continuïtat i la coherència del procés educatiu i de l'itinerari formatiu de l'alumne, acordant criteris d'actuació comuns i compartits. Es poden trobar orientacions concretes en el document "Coordinació entre primària i secundària", que forma part dels documents per a l'organització i la gestió dels centres que el Departament d'Ensenyament publica a l'inici del curs escolar.

En la configuració dels grups de primer d'ESO es tindran en consideració la informació i les orientacions que hauran facilitat els tutors de sisè de primària, els professionals dels equips d'atenció psicopedagògics i/o altres professionals especialistes que coneguin les característiques i necessitats educatives dels alumnes. En la configuració dels grups es procurarà un equilibri pel que fa a variables diverses, com nois/noies, repetidors, centres de procedència, alumnes amb necessitat específica de suport educatiu, altes capacitats, bon rendiment acadèmic i/o lideratge positiu.

De la mateixa manera, aquesta informació es prendrà com a referència per establir una primera proposta pel que fa als alumnes que formaran part del grup del Programa Intensiu de Millora.

Per facilitar l'acollida dels alumnes a primer d'ESO, l'equip directiu assignarà les tutories als professors que manifestin més disposició, així com un perfil escaient. De la mateixa manera i per afavorir un bon seguiment tutorial, es procurarà el manteniment de la tutoria al llarg de dos cursos, sempre que sigui possible. En qualsevol cas, es garantirà el traspàs de la informació dels alumnes

en cada canvi de tutoria i es tindrà una atenció especial al traspàs de les dades relatives als alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu.

1.2. Atenció a la diversitat a 1r i 2n d'ESO

Amb caràcter general, cal prioritzar l'atenció a la diversitat en els primers cursos d'ESO per donar resposta a les necessitats dels alumnes que accedeixen a l'educació secundària obligatòria sense haver assolit completament les competències bàsiques de l'educació primària, en especial pel que fa a la competència comunicativa en llengua catalana i castellana i a la competència matemàtica.

El conjunt d'estratègies que han d'adoptar els professors de les diferents matèries per ajustar la programació a les necessitats de tots els alumnes del grup classe constitueixen les primeres mesures d'atenció a la diversitat de la tasca docent. Cal planificar les sessions tenint en compte el grup classe i plantejar les activitats de manera que tots els alumnes puguin participar respectant els diferents ritmes i nivells de resposta.

Una actuació preventiva, amb un suport immediat i més personalitzat als alumnes que presenten retard d'aprenentatge, sobretot en aquells aprenentatges de llengua i matemàtiques, considerats clau i de caràcter més instrumental, evita en bona mesura que els alumnes s'endarrereixin en els aprenentatges de les diferents matèries i fa que millorin les seves possibilitats d'èxit educatiu en cursos posteriors.

Una d'aquestes mesures d'atenció a la diversitat adreçada als alumnes de 1r d'ESO és la que recull la Resolució de 20 de juny de 2013, per la qual es donen instruccions per a l'organització del Programa Intensiu de Millora adreçat als alumnes de primer curs d'educació secundària obligatòria en els centres educatius públics. L'apartat 3.1 d'aquest document fa referència al PIM i té en compte la resolució esmentada.

D'altra banda, els centres també han de considerar, dins les possibles mesures d'atenció a la diversitat que es poden adoptar en els dos primers cursos d'ESO, que les hores establertes en el currículum per a les matèries optatives es poden destinar a l'ampliació de la dedicació horària lectiva d'una o diverses matèries de la part comuna, d'acord amb el que estableix el Decret 51/2012, de 26 de juny, de modificació del Decret 143/2007, de regulació de l'educació secundària obligatòria.

Les dues mesures anteriors pretenen reforçar i consolidar en els primers cursos de l'ESO els aprenentatges considerats clau i de caràcter més instrumental, per tal d'assegurar l'assoliment dels objectius previstos en els cursos posteriors de l'etapa.

1.3. Diversificació curricular a 3r i 4t d'ESO

Els programes de diversificació curricular tenen com a finalitat afavorir que els alumnes que ho requereixin puguin assolir els objectius i les competències bàsiques de l'etapa i obtenir el títol de graduat en educació secundària obligatòria mitjançant una organització de continguts i matèries del currículum diferent a l'establerta amb caràcter general i una metodologia específica i personalitzada.

Per aquest motiu, els programes de diversificació curricular van orientats prioritàriament als alumnes dels darrers cursos d'ESO i, amb caràcter general, han de concentrar una major presència d'opcionalitat per facilitar als alumnes avançar en els possibles itineraris posteriors a l'educació obligatòria.

Així, els programes de diversificació curricular incorporen un àmbit de caràcter pràctic i funcional que promou en els alumnes l'adquisició de les habilitats personals necessàries per a la vida adulta i professional, així com desenvolupar activitats que contribueixin a l'orientació professional dels alumnes.

Els programes de diversificació curricular es recullen en la regulació de l'ordenació de l'educació secundària obligatòria, d'acord amb el que estableix l'article 14 del Decret 143/2007, de 26 de juny, i són objecte de tractament en l'apartat 4.2 d'aquest document.

1.4. Atenció als alumnes nouvinguts

En l'educació secundària es considera alumne nouvingut aquell que s'ha incorporat per primera vegada al sistema educatiu català en els darrers vint-i-quatre mesos o, excepcionalment, quan s'hi ha incorporat en els darrers trenta-sis mesos i procedeix d'àmbits lingüístics i culturals molt allunyats del nostre.

L'aprenentatge de la llengua és una de les primeres necessitats de l'alumne que, sense conèixer-la, s'incorpora als centres educatius de Catalunya. Per això, a més de les activitats docents dedicades directament a l'ensenyament de la llengua catalana, tota la comunitat educativa ha de vetllar especialment per facilitar-ne l'aprenentatge.

Cal organitzar els recursos i les estratègies adequats perquè aquests alumnes puguin seguir amb normalitat i al més ràpidament possible el currículum, i puguin adquirir l'autonomia personal dins l'àmbit escolar o social. Així, el centre ha de donar-los una resposta personalitzada per garantir l'aprenentatge de la llengua, l'accés al currículum comú i els processos de socialització, i establir els criteris metodològics i els materials curriculars adients.

L'aula d'acollida és un recurs preferent per atendre els alumnes nouvinguts, és un punt de referència i un marc de treball obert amb una interacció constant amb la dinàmica del centre, la qual cosa permet una atenció emocional i curricular personalitzada i un aprenentatge intensiu de les llengües i, a més, proporciona a l'alumne nouvingut una atenció adequada a les seves necessitats i progressos relacionals i lingüístics.

En els documents per a l'organització i la gestió dels centres de secundària que el Departament d'Ensenyament publica a l'inici de cada curs escolar, es poden trobar orientacions i criteris específics per a l'organització, metodologia de treball, horari, seguiment i avaluació dels alumnes atesos en les aules d'acollida dels centres que disposen d'aquest recurs.

1.5. Comissió d'atenció a la diversitat

A fi de planificar, promoure i fer el seguiment de les mesures que es duguin a terme per atendre la diversitat de les necessitats educatives de tots els alumnes, s'ha de constituir en cada centre una **comissió d'atenció a la diversitat (CAD)** o òrgan equivalent, presidida, en els centres públics, pel director o un altre membre de l'equip directiu i, en els centres privats, per qui designi el titular, amb criteris d'analogia.

El director del centre determinarà la periodicitat de les reunions de la comissió CAD, així com les línies prioritàries d'actuació que se li encarreguin, que es concretaran en la definició d'un pla de treball anual. En aquestes línies d'actuació s'haurà d'incloure necessàriament la coordinació amb els centres de primària que es tinguin adscrits, per tal que es pugui disposar de la informació adequada de l'alumne que s'incorpora al centre per primera vegada des de 6è curs de primària, així com la coordinació externa amb el personal especialitzat dels serveis educatius.

Les funcions de la comissió d'atenció a la diversitat són:

- Organitzar, ajustar i fer el seguiment de l'aplicació dels recursos de què disposa el centre i de les mesures adoptades per tal d'aplicar els criteris (determinats en el PEC) i les actuacions per a l'atenció a la diversitat.
- Establir els trets bàsics de les formes organitzatives i de les metodologies d'aula que, en el context del centre, es considerin més idònies per atendre la diversitat de tots els alumnes.
- Decidir els procediments i criteris que s'empraran per fer les adaptacions o els PI que corresponguin.
- Proposar els criteris per a l'avaluació global de l'alumne.
- Fer una avaluació de la millora de l'atenció a la diversitat en el centre i del progrés de tots els alumnes.
- Establir els mecanismes per garantir el seguiment de l'evolució dels alumnes amb necessitats educatives específiques i, en general, alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu.
- Fer el seguiment de la coordinació amb els centres de primària adscrits.
- Fer el seguiment i la valoració de les decisions que es vagin prenent en el marc de la CAD.
- Altres funcions que en aquest àmbit li atribueixi el mateix centre.

Convé que aquesta comissió sigui un espai de treball funcional i àgil i, per tant, cal que decideixi la periodicitat de les reunions d'acord amb les temàtiques plantejades.

En aquesta comissió han de participar els membres següents:

- Una persona de l'equip directiu.
- El professor d'orientació educativa i/o el mestre de pedagogia terapèutica.
- Referents de nivell i/o representants dels equips docents del centre.

De manera puntual, i quan es consideri necessari per la temàtica tractada, s'afegiran a la CAD aquests altres membres:

- El docent de l'aula d'acollida (en cas que n'hi hagi).
- Els professionals de la USEE (en cas que n'hi hagi).
- El professional de l'equip d'assessorament i orientació psicopedagògica (EAP), que intervé com a suport extern al centre.

La comissió d'atenció a la diversitat és l'àmbit adient per concretar els criteris i les prioritats per a l'atenció a la diversitat; organitzar, ajustar i fer el seguiment de l'aplicació dels recursos de què disposa el centre i de les mesures adoptades; fer el seguiment de l'evolució dels alumnes amb necessitats educatives especials i específiques; elaborar les propostes, si escauen, dels plans individualitzats, i les altres funcions que en aquest àmbit li atribueixi el centre mateix.

1.6. Criteris d'assignació de professorat al centre per a l'atenció a la diversitat

A l'inici del curs el Departament d'Ensenyament estableix els criteris generals per a la confecció de les plantilles de professorat dels instituts. Dins d'aquests criteris es preveuen indicadors per a l'assignació d'hores de professorat en concepte de millora de l'atenció a la diversitat dels alumnes d'ESO, que en funció del nombre de grups d'ESO i de la tipologia del centre, segons la seva complexitat (estàndard, mitjana, alta o molt alta), suposa un nombre d'hores de professorat per a cada grup d'ESO.

Així mateix, amb caràcter general, a tots els centres públics de secundària se'ls assigna un nombre concret d'hores lectives de professorat addicionals per a cada grup d'ESO, per tal que els centres implantin mesures de suport a l'atenció directa als alumnes, que permetin millorar els resultats educatius i l'assoliment de les competències bàsiques.

D'altra banda, a proposta del director dels serveis territorials o de l'òrgan competent del Consorci d'Educació de Barcelona, s'assigna professorat per a la posada en funcionament d'aules d'acollida en aquells centres que tinguin un mínim de 9 alumnes d'ESO incorporats al nostre sistema educatiu en els darrers 24 mesos.

Per tot això, tots els centres públics de secundària disposen d'un nombre d'hores de professorat assignades expressament per poder atendre la complexitat i diversitat dels alumnes, amb la finalitat de facilitar atenció específica als alumnes que presenten dificultats per assolir els aprenentatges.

Els centres de secundària han de destinar a l'atenció a la diversitat d'ESO, com a mínim, el total d'hores de professorat assignades per aquests conceptes, segons els criteris establerts pel Departament d'Ensenyament en la confecció de la plantilla de professorat del centre. Així mateix, els centres han de prioritzar la dedicació a l'atenció a la diversitat i la diversificació curricular dels alumnes d'ESO. D'aquesta manera, el centre pot disposar de les hores de professorat que estiguin disponibles per ajustament dels horaris personals, un cop cobertes les prescripcions curriculars dels diferents ensenyaments del centre.

2. Mesures generals d'atenció a la diversitat

2.1. Criteris i orientacions per a l'atenció a la diversitat a l'aula ordinària

El conjunt d'estratègies que han d'adoptar els professors de les diferents matèries per ajustar la programació a les necessitats de tots els alumnes del grup classe constitueixen les primeres mesures d'atenció a la diversitat de la tasca docent. Cal planificar les sessions tenint en compte el grup classe i plantejar les activitats de manera que tots els alumnes puguin participar respectant els diferents ritmes i nivells de resposta possibles. Aquestes estratègies han d'incloure la previsió d'activitats tant de reforç com d'ampliació d'aprenentatges per tal d'ajustar-los a les necessitats dels alumnes.

Les mesures de reforç són activitats addicionals d'ensenyament i aprenentatge dels continguts clau de les diferents matèries del currículum, que faciliten als alumnes l'aprenentatge dels continguts programats per al grup classe, amb una metodologia adequada al seu estil d'aprenentatge o als seus coneixements previs de la matèria.

Quan es detecti que l'alumne o un grup d'alumnes presenten un retard d'aprenentatge, els docents han d'establir les mesures pertinents de reforç educatiu i realització d'activitats de recuperació en aquells aprenentatges i competències que es considerin clau per prosseguir amb èxit el seu procés d'aprenentatge.

Les mesures de reforç han d'incloure els continguts curriculars de les matèries en les quals l'alumne o grup d'alumnes tenen dificultats i han d'estimular la potenciació de les capacitats i la motivació perquè l'alumne assoleixi l'èxit. Per a alguns alumnes és adequat que les activitats de reforç suposin una anticipació del que faran després a l'aula. En aquest cas, cal una coordinació prèvia entre el professor de la matèria i el professor que imparteix el reforç per tal de definir els objectius, continguts, activitats d'ensenyament i aprenentatge i les activitats d'avaluació a realitzar. L'assistència d'un determinat alumne a activitats de reforç pot ser temporal o durant tot el curs.

Les mesures d'ampliació d'aprenentatges consisteixen en estratègies i activitats dissenyades per als alumnes amb més capacitat i/o que demostren més facilitat en determinades matèries. Aquestes mesures poden concretar-se en activitats d'ampliació del currículum d'una o diverses matèries, i prioritzar la connexió entre diferents disciplines. També pot tractar temes no inclosos en la programació o bé introduir continguts i objectius de cursos superiors. Aquestes mesures poden incloure activitats d'enriquiment instrumental o d'entrenament metacognitiu, que consisteixen a ensenyar a gestionar millor els recursos cognitius, especialment les estratègies d'aprenentatge. En aquest sentit cal considerar de manera específica les mesures d'ampliació i reforç, així com les estratègies i metodologies de treball diversificat per als alumnes amb altes capacitats o alt rendiment escolar.

Per orientar el disseny d'activitats d'ampliació en aquest sentit, en el portal XTEC trobareu informació i orientacions respecte del treball amb alumnes amb altes capacitats a ["Les altes capacitats: detecció i actuació en l'àmbit educatiu."](#)

Els criteris d'avaluació s'han d'establir d'acord amb els objectius programats i l'objectiu d'assolir les competències bàsiques i s'han de diversificar els procediments i les activitats d'avaluació per facilitar l'avaluació contínua i regular el procés d'aprenentatge dels alumnes.

A tall d'orientació, en el portal XTEC trobareu més informació i orientacions en relació amb les mesures organitzatives i estratègies de treball per a l'atenció a la diversitat a l'aula. Podeu

consultar els enllaços següents: [Propostes metodològiques](#), [Aprentatge entre iguals](#) i [Atenció a la diversitat/aula](#).

De manera general, i complementàriament a les estratègies que ha d'adoptar cada professor a l'aula per atendre les necessitats de tots els alumnes, els centres poden aplicar mesures organitzatives per atendre la diversitat a la part comuna del currículum, de manera prioritària en les matèries instrumentals de llengua i matemàtiques, o de primera llengua estrangera.

En aquest sentit, i tal com preveu el Decret 51/2012, de 26 de juny, de modificació del Decret 143/2007, de regulació de l'educació secundària obligatòria, cada centre pot destinar les hores establertes per a la part optativa del currículum, en els primers cursos d'ESO, a l'ampliació de la dedicació horària d'una o diverses matèries de la part comuna; amb la finalitat de millorar l'assoliment de les competències bàsiques i promoure l'èxit escolar dels alumnes.

Tanmateix, les hores de professorat per atendre la complexitat dels grups classe no poden usar-se per disminuir simplement la ràtio alumnes/grup, en la part comuna del currículum, de manera generalitzada sense cap altre criteri.

També s'ha de tenir en compte que en l'assignació d'hores de professorat per atendre l'horari lectiu dels alumnes en els grups ordinaris de l'educació secundària obligatòria es preveuen hores addicionals de professorat per al desdoblament d'una hora lectiva setmanal en les matèries de llengua estrangera, ciències de la naturalesa i tecnologia, que permeten un treball més personalitzat de l'alumne i la realització d'activitats de caràcter experimental i pràctic en aquestes matèries. Aquesta opció metodològica no exclou altres organitzacions possibles que el centre pugui dissenyar per facilitar l'aprenentatge d'aquestes matèries i que requereixin recursos equivalents.

Així mateix, en el cas del 4t d'ESO, i pel que fa a les matèries optatives de segona llengua estrangera o informàtica, en el cas que el centre no les pugui oferir per qüestions organitzatives o bé es vulgui fer una oferta d'optatives més àmplia als alumnes que desitgin cursar aquestes matèries ho poden fer mitjançant l'ensenyament a distància, a través de l'Institut Obert de Catalunya, seguint el procediment que el Departament d'Ensenyament estableixi.

D'altra banda, a fi de donar resposta a l'acompanyament en el procés orientador dels alumnes i en concret per als que presenten unes necessitats educatives específiques, és convenient establir tutories personalitzades i entrevistes individuals que permetin ajudar l'alumne en la presa de decisions en relació amb el propi itinerari acadèmic i professional.

El procés orientador compartit entre l'equip docent i l'orientador del centre ha de dedicar una atenció especial als alumnes amb més dificultats per obtenir el graduat en educació secundària obligatòria i, en aquest sentit, cal oferir les alternatives curriculars que més s'ajustin a les seves necessitats i així assegurar l'èxit acadèmic de tots els alumnes.

El coneixement de l'evolució de l'alumne ha de permetre ajustar la tria de matèries optatives amb coherència amb l'itinerari de possibles estudis posteriors, o bé orientar els alumnes a la participació en programes de diversificació curricular.

Els professors disposen de més informació en l'apartat [Orientacions](#) del portal XTEC, on es poden trobar documents que aporten orientacions en diferents àmbits i matèries del currículum, que els poden ser d'interès.

2.2. Principis psicopedagògics

L'evolució del concepte de necessitats educatives especials al llarg dels anys ens porta, en l'actualitat, a una visió global de l'alumne en relació amb el seu entorn proper. Les dificultats educatives dels alumnes deixen de tenir com a nucli la seva discapacitat i/o les seves dificultats i es reconeixen, en aquest sentit, les barreres a l'aprenentatge i a la participació amb què es troba l'alumne en els diferents contextos de relació i aprenentatge. D'aquí es desprèn la necessitat d'oferir contextos escolars amb entorns d'aprenentatge rics, amb metodologies de treball diversificades i ajustades a la diversitat d'alumnes de l'aula.

Donar resposta a la diversitat dels alumnes és una tasca compartida per part de tots els membres de l'equip docent. Els equips directius han de facilitar espais de coordinació que afavoreixin compartir coneixements i en els quals els professors especialitzats es posin al servei de l'ensenyament a l'aula ordinària. De la mateixa manera, els professors de les diferents matèries, i especialment els tutors, han de disposar progressivament de les estratègies i els recursos que els permetin considerar la diversitat de necessitats educatives dels alumnes.

La perspectiva social de l'aprenentatge estableix la importància de les interaccions entre els professors i els alumnes, així com les interaccions entre els mateixos alumnes, com a oportunitat per avançar i aprendre. La participació de l'alumne en les situacions d'interacció social és el que li permet enfortir els seus coneixements, capacitats i habilitats, i progressar en l'assoliment de les competències en diferents contextos vivencials.

Atesa la singularitat que suposa l'organització de l'aula ordinària per atendre la diversitat dels alumnes, cal articular un dispositiu pedagògic basat en cinc eixos:

- La personalització de l'ensenyament, que requereix per part del docent l'adequació i l'ajustament a les característiques dels alumnes d'allò que ensenya i com ho fa. Els alumnes manifesten diferents nivells competencials, motivacions, capacitats, ritmes i estils d'aprenentatge, etc. Els professors n'han de ser coneixedors i ajustar amb coherència la resposta pedagògica i les programacions. En aquest sentit, és important tenir en compte la visió global de l'alumne i presentar activitats des del plantejament del treball de [les intel·ligències múltiples](#).

- Potenciar l'autonomia de l'alumne amb estratègies d'autoregulació per tal que siguin el màxim autònoms possible en el seu procés d'aprenentatge. Com més autònom sigui l'alumne més temps podrà dedicar el professor a la resta d'alumnes que d'entrada no ho són tant, o bé als qui requereixen mesures de reforç i/o ampliació en els seus aprenentatges. Aquestes estratègies s'han d'ensenyar explícitament de manera que els alumnes aprenguin a aprendre per tal d'optimitzar al màxim l'atenció docent a la diversitat dels alumnes del grup.
- Ajustar les mesures organitzatives d'aula que siguin més escaients segons les necessitats del grup per obtenir l'èxit en l'assoliment de les competències bàsiques. La flexibilitat de l'ensenyament permet als equips docents triar en cada cas les mesures organitzatives que siguin més efectives per a cada realitat educativa.
- Foment d'estratègies i metodologies d'aula diverses i coherents amb les necessitats reals del grup. Per exemple, l'estructuració cooperativa de l'aprenentatge permet organitzar l'aula de manera que els alumnes, en petits equips de treball, siguin capaços d'ensenyar-se mútuament, de cooperar i ajudar-se a l'hora d'aprendre.
- Ús de les tecnologies de la informació i la comunicació. El Departament d'Ensenyament posa a disposició dels professors un [recull d'eines digitals](#) que permeten donar resposta a la diversitat dels alumnes a l'aula tot afavorint la millora de l'autonomia personal, l'accés als aprenentatges, la utilització de noves metodologies digitals i el foment de la competència digital en els alumnes.

2.3. El treball competencial

Treballar competencialment suposa una manera d'entendre l'ensenyament i els processos d'aprenentatge, que implica posar en joc metodologies i estratègies diverses en les activitats a desenvolupar a l'aula.

Formar alumnes competents és afavorir l'autonomia, la capacitat de desenvolupar idees pròpies, d'argumentar i de relacionar, la capacitat de decisió, el treball en equip, saber identificar i defensar les pròpies opinions i valorar i respectar les dels altres. L'aprenentatge és un procés global i el terme competència suposa posar en joc els coneixements i sabers apresos en les diverses matèries i aplicar-los en situacions més o menys complexes.

De manera ordinària cal atendre a les demandes i necessitats de tots els alumnes potenciant el màxim desenvolupament integral de les capacitats de cada persona perquè pugui assolir el seu màxim nivell competencial.

De la mateixa manera, cal estendre el treball per competències a totes les mesures d'atenció a la diversitat que es plantegin en el centre, de les més generals a les extraordinàries i, en aquest sentit, cal considerar l'aplicació de criteris pedagògics que afavoreixen desplegar diferents estratègies i metodologies diverses a l'aula per a la millora de l'atenció a la diversitat, com ara:

- **Flexibilització dels temps d'aprenentatge** perquè els alumnes experimentin, provin, s'equivoquin, s'autoavaluin i rectifiquin. Implica adequar la intervenció docent, trobar un equilibri entre el grau de guiatge del professor amb la llibertat de l'alumne per desenvolupar el seu propi procés d'aprenentatge. En aquest sentit, el professor ha de potenciar el seu paper com a acompanyant de l'alumne en el seu procés d'aprenentatge.
- **Programacions d'aula** atentes a la composició diversa dels alumnes d'un grup classe en les quals es preveuen diferents graus de participació, de resolució de les tasques, d'avaluació i d'atenció en la resposta educativa.

- **Fomentar el desenvolupament de les pròpies capacitats.** Oferir propostes d'activitats variades que fomentin l'ús de diferents llenguatges, que permetin a l'alumne expressar-se i desenvolupar-se en funció de les seves habilitats i potencialitats.
- **Capacitat de decisió.** Propiciar situacions en què l'alumne pugui decidir i sigui responsable del seu propi procés d'aprenentatge.
- **Aprenentatge a partir del treball en situacions reals.** Contextualitzar els ensenyaments en situacions reals, quotidianes i properes per a l'alumne, a fi que prenguin sentit i resultin per a ell funcionals i plenament significatives.
- **Treball en equip / treball cooperatiu.** Desenvolupar propostes mitjançant les quals, a partir de les aportacions de cadascú, els alumnes aconseguixin un treball fruit del màxim esforç de tots els participants, tot afavorint la cooperació, l'ajuda mútua i la col·laboració en la gestió de l'aprenentatge. El treball cooperatiu desenvolupa en els alumnes competències relacionades amb la planificació de les activitats, l'ús del llenguatge o el contrast de criteris, a més d'afavorir l'aportació positiva dels valors de diàleg, convivència i solidaritat entre ells.
- **Donar importància a l'establiment d'hàbits de treball i de rutines.** Hi ha un conjunt d'habilitats bàsiques que els alumnes han de fer primer per rutina per interioritzar-les i progressar després en la seva autonomia pel que fa a la gestió del temps, dels espais i de l'organització del seu treball escolar.
- **Dissenyar, recollir i utilitzar materials didàctics diversos** per al tractament de dificultats específiques: aplicacions informàtiques, jocs, simulacions o d'altres que es troben a la xarxa, o bé manipulatius i experimentals.
- **El clima de treball a l'aula.** L'establiment de regles de comportament clares, la coherència en el tractament per part de tot el centre i l'assumpció de compromisos individuals i col·lectius per part dels alumnes, han demostrat ser eficaços en l'atenció a la diversitat al centre.

Prendre com a referència les mesures esmentades en relació amb l'aplicació del treball competencial permet atendre la diversitat a l'aula ordinària més enllà de quin sigui el plantejament establert en les programacions i les propostes didàctiques de cada matèria.

Un cop exhaurides les estratègies de treball d'atenció a la diversitat a l'aula ordinària, caldrà concretar un **pla individualitzat** per als alumnes que específicament ho requereixin d'acord amb el que estableix l'Ordre ENS/56/2012, de 8 de març, de modificació de l'Ordre EDU/295/2008, de 13 de juny, per la qual es determinen el procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació a l'educació secundària obligatòria.

3. Mesures específiques d'atenció a la diversitat

En aquest apartat es descriuen una sèrie de mesures específiques d'atenció a la diversitat i diversificació curricular que també queden recollides en el document d'organització i gestió dels centres educatius que anualment estableix el Departament d'Ensenyament a l'inici del curs escolar.

3.1. Programa Intensiu de Millora (PIM) per als alumnes de primer curs d'educació secundària obligatòria

a) Alumnes

Aquest programa va adreçat als alumnes que, pel fet de presentar dificultats generalitzades d'aprenentatge un cop incorporats al primer curs d'ESO o amb un baix nivell d'assoliment de les competències bàsiques en l'educació primària, tenen compromès l'assoliment dels objectius del primer curs d'ESO.

La proposta per a la incorporació dels alumnes en aquest programa requereix l'informe favorable de la comissió d'atenció a la diversitat (CAD), a partir de la informació facilitada per l'escola de primària de procedència en la darrera reunió de coordinació per al traspàs de primària a secundària, i tenint en compte l'opinió dels pares o tutors de l'alumne. La incorporació d'alumnes al programa s'ha de fer a l'inici de curs, si bé també s'hi podran incorporar més tard.

La participació en aquest programa s'ha de presentar als alumnes com una oportunitat per millorar els seus aprenentatges i assolir les competències bàsiques i, per tant, s'ha de requerir el compromís d'aprofitar l'oportunitat que se'ls ofereix.

b) Organització

Mitjançant els Programes Intensius de Millora (PIM) els centres d'educació secundària poden organitzar grups flexibles, amb un mínim de 10 alumnes, que permeten una atenció més individualitzada i amb una organització de continguts i matèries del currículum diferent a l'establerta amb caràcter general, així com una metodologia específica i personalitzada, en què es prioritzi l'assoliment de les competències bàsiques necessàries per seguir amb garanties d'èxit els primers cursos d'ESO.

Els centres han de concretar el seu propi Programa Intensiu de Millora (PIM) i en la seva organització es tindran en compte els criteris següents:

- Es dedicarà una part significativa de l'horari lectiu dels alumnes del programa (13 hores setmanals) a fer en el grup flexible les matèries de llengua catalana (4 h), llengua castellana (4 h) i matemàtiques (5 h).
- La resta d'hores lectives setmanals els alumnes del programa les podran fer conjuntament amb la resta d'alumnes del grup ordinari de 1r d'ESO.

En aquest sentit, cal tenir present que, d'acord amb el que estableix el Decret 51/2012, de 26 de juny, de modificació del Decret 143/2007, de regulació de l'educació secundària obligatòria, els centres poden destinar les hores establertes per a la part optativa del currículum a l'ampliació de la dedicació horària d'una o diverses matèries de la part comuna, per la qual cosa la implantació d'un PIM no requereix una autorització específica del Departament d'Ensenyament. A banda de les dues hores procedents de les matèries optatives, per completar les 13 hores del grup flexible s'haurien de destinar dues hores més d'alguna matèria que es deixaria d'impartir o de parts de matèries, aspecte que hauria de quedar recollit en el pla individualitzat, tal com s'indica a l'article 6.3. de l'Ordre EDU/295/2008, de 13 de juny, per la qual es determinen el procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació a l'educació secundària obligatòria.

Les programacions didàctiques han de prioritzar l'assoliment de les competències bàsiques dels àmbits lingüístic i matemàtic, així com els continguts clau corresponents, en especial pel que fa a:

- Àmbit lingüístic: comunicació oral, expressió escrita i comprensió lectora.
- Àmbit matemàtic: numeració i càlcul, canvi i relacions, i espai, forma i mesura.

En el disseny i elaboració del seu Programa Intensiu de Millora, el centre ha d'especificar:

- Principis pedagògics, metodològics i d'organització.
- Criteris organitzatius (d'agrupament d'alumnes, espais, horaris i utilització de recursos materials).
- Programació didàctica de les matèries.
- Criteris d'avaluació i nivell d'assoliment de les competències bàsiques.
- Criteris i procediments per a l'avaluació i revisió del programa.

Els professors responsables del disseny, aplicació i avaluació de la programació que orientaran el treball amb aquest grup, prendran com a referència els documents del Departament d'Ensenyament d'identificació i desplegament de les competències bàsiques en [l'àmbit matemàtic](#) i en [l'àmbit lingüístic](#) d'educació primària. L'aplicació de les activitats a desenvolupar ha de prendre com a criteri l'assoliment de les competències bàsiques i dels objectius del final de l'etapa d'educació primària.

Correspon al director del centre educatiu assignar els professors que siguin més adients per impartir les activitats docents en el grup flexible d'alumnes del programa. En tot cas, aquests professors han de disposar de suficient experiència docent i amb garantia d'estabilitat en el centre.

Un dels professors assignats al grup flexible del programa actuarà com a tutor i conjuntament amb el professor tutor del grup ordinari, portaran a terme la tutoria de l'alumne (cotutoria).

Per a l'organització del programa els centres disposen de les hores lectives de professorat assignades a la plantilla del centre per a l'atenció a la diversitat a l'educació secundària obligatòria.

c) Durada

El Programa Intensiu de Millora (PIM) té una durada màxima per a cada alumne d'un curs escolar.

L'organització del grup d'alumnes que realitza el programa ha de ser prou flexible, per tal que si al llarg del seu desenvolupament l'alumne acredita que ja ha assolit els objectius i les competències pròpies del programa, aquest es pugui incorporar completament al seu grup ordinari de primer d'ESO en qualsevol moment del curs.

En finalitzar el programa sense haver assolit els objectius i competències corresponents, l'alumnat s'incorporarà al primer curs d'ESO i tindrà la consideració d'alumne repetidor de primer curs. En el cas de finalitzar el programa havent assolit els objectius i competències, l'alumnat es podrà incorporar al segon curs d'ESO.

d) Avaluació:

L'avaluació dels alumnes que cursen el PIM té com a referent les competències bàsiques de l'educació primària i els objectius del primer curs de l'educació secundària obligatòria, així com els criteris d'avaluació específics del programa.

El centre ha d'elaborar per a cada alumne que cursa el programa el corresponent pla individualitzat que ha de constar en el seu expedient acadèmic. Els professors del programa han de fer un seguiment individualitzat de l'activitat de cadascun dels alumnes i disposar d'un registre de l'evolució dels seus aprenentatges. Així mateix, l'autoavaluació per part dels mateixos alumnes ha d'esdevenir un element clau per tal de fer-los coresponsables del seu procés d'aprenentatge. A l'annex 2 d'aquest document trobareu el model de seguiment del programa intensiu de millora que el Departament d'Ensenyament posa a disposició del professorat.

L'avaluació la fa l'equip docent que imparteix ensenyaments als alumnes del programa, coordinat pel professor tutor del grup flexible i pel tutor del grup ordinari. Les decisions derivades de l'avaluació es prenen de manera col·legiada. Per a l'avaluació, cada professor que imparteix docència a un alumne que segueix el programa ha d'aportar la informació corresponent a les activitats que l'alumne desenvolupa, independentment que aquestes es realitzin al grup flexible o al grup ordinari.

Com a conseqüència del procés d'avaluació, en finalitzar el curs l'equip docent ha de prendre les decisions corresponents sobre la promoció de l'alumnat que hagi participat en el PIM. En aquest sentit, en el cas que l'alumne no assoleixi els objectius i competències del programa, l'equip docent pot acordar que l'alumne repeteixi el primer curs d'ESO.

3.2. Programes de diversificació curricular

a) Alumnes

Els programes de diversificació curricular s'adrecen als alumnes que, pel fet de presentar dificultats generalitzades d'aprenentatge i un baix nivell de competències en la majoria de matèries, tenen compromès l'assoliment dels objectius finals de l'etapa i que compleixen, a més, un dels requisits següents:

- Alumnes que en acabar el quart curs de l'ESO no obtenen el títol de graduat.
- Alumnes a partir del tercer curs d'ESO.
- Alumnes que, havent cursat el segon d'ESO, no estan en condicions de passar a tercer i ja han repetit un curs a l'etapa.

Els alumnes només es poden incorporar als programes de diversificació curricular amb l'avaluació prèvia i a proposta de l'equip docent, un cop escoltat el seu parer i el dels seus pares o tutors legals.

La participació en les activitats previstes en aquests programes s'ha de presentar als alumnes com una oportunitat per millorar els seus aprenentatges i assolir les competències bàsiques i, per tant, s'ha de requerir el compromís d'aprofitar l'oportunitat que se'ls ofereix. Així mateix, han de poder-s'hi incorporar en qualsevol moment del curs.

b) Organització

Aquests programes comporten una organització curricular diferent i, eventualment, un horari de permanència al centre també diferent, ja sigui perquè comparteixen l'escolaritat ordinària amb altres activitats externes al centre o perquè els centres organitzen altres activitats en altres espais.

El que actualment es coneix amb el nom de "aules obertes" i "projectes singulars" s'han de considerar formes organitzatives i metodològiques dels programes de diversificació curricular.

c) Modalitats

Els centres poden organitzar programes de diversificació curricular de dues modalitats:

- Modalitat A: són els que es desenvolupen totalment en el centre educatiu.
- Modalitat B: són els que estan gestionats pel centre educatiu, però en què l'alumne/a cursa una part o la totalitat de l'àmbit pràctic amb activitats externes al centre. L'horari d'aquestes activitats externes ha de ser com a màxim el 40% de l'horari lectiu.

El Departament d'Ensenyament estableix convenis amb ajuntaments i altres ens locals i institucions per al desenvolupament dels programes de la modalitat B, que comporten la realització d'activitats d'aplicació pràctica subjectes a avaluació fora del centre.

d) Durada

Els programes de diversificació curricular tenen una durada d'un o dos cursos escolars en funció de les circumstàncies dels alumnes que hi participen.

- Per als alumnes que s'hi incorporen en acabar de cursar quart d'ESO, o bé han cursat tercer i ja han repetit una vegada a l'etapa, la durada del programa serà d'un any.
- Per als alumnes que s'hi incorporen en acabar el segon curs de l'ESO i per als alumnes que s'hi incorporen durant el tercer curs de l'ESO tindran una durada de dos cursos.

En qualsevol cas, amb caràcter general, la incorporació a un programa de diversificació curricular ha de respectar els límits d'edat establerts en la normativa vigent per a l'escolarització obligatòria.

e) Disseny

Els centres han de dissenyar els programes de diversificació curricular amb la finalitat de facilitar l'assoliment dels objectius i les competències bàsiques de l'etapa i l'obtenció del graduat en educació secundària obligatòria. A aquest fi hauran d'aplicar una metodologia didàctica funcional i una organització dels continguts i les activitats d'aprenentatge globalitzada, fomentar el treball cooperatiu, així com incorporar les TAC com a eina d'aprenentatge de les matèries.

El professorat responsable del disseny, aplicació i avaluació de la programació que orientarà el treball amb aquest grup, prendrà com a referència els documents del Departament d'Ensenyament d'identificació i desplegament de les competències bàsiques en [l'àmbit matemàtic](#) i en [l'àmbit lingüístic](#) de secundària. L'aplicació de les activitats a desenvolupar ha de prendre com criteri l'assoliment per part de l'alumnat del les competències bàsiques i dels objectius del final d'etapa d'educació secundària.

S'ha de procurar reduir el nombre de professors de tal manera que un mateix professor imparteixi continguts de més d'una matèria, de manera interdisciplinària. Els professors que imparteixen els programes de diversificació curricular han de ser prioritàriament professors amb experiència docent i amb estabilitat en el centre.

Els programes han d'abastar dos cursos, sens perjudici de la menor durada que tenen per als alumnes que s'hi incorporen un cop han cursat quart d'ESO. Per a cada curs cal especificar la relació dels continguts que es desenvoluparan en cadascun dels àmbits, amb l'especificació de l'assignació horària i el lloc de realització de les activitats; la metodologia i materials utilitzats per impartir-los; l'especialització dels professors que els impartiran i altre personal que hi participi, i els criteris d'avaluació que s'aplicaran, amb indicació del nivell d'assoliment que és necessari per obtenir el títol de graduat en educació secundària obligatòria.

Tots els programes de diversificació curricular han d'especificar:

- principis pedagògics, metodològics i d'organització
- criteris i procediments d'assignació dels alumnes
- criteris organitzatius (d'agrupament d'alumnes, espais, horaris i utilització de recursos materials)
- programació didàctica dels àmbits
- programació didàctica de les matèries no integrades en àmbits (concreció d'objectius, continguts i criteris d'avaluació)
- criteris d'acreditació per als alumnes
- criteris i procediments per a l'avaluació i revisió del programa de diversificació curricular

Els programes de diversificació curricular s'han d'estructurar en tres àmbits:

- *Àmbit de caràcter lingüístic i social:* inclou els aspectes bàsics corresponents a les matèries de ciències socials, geografia i història, educació per a la ciutadania i els drets humans, llengua catalana, llengua castellana i, si escau, la primera llengua estrangera.
- *Àmbit científic i tecnològic:* inclou els aspectes bàsics corresponents a les matèries de matemàtiques, ciències de la naturalesa i tecnologies.
- *Àmbit pràctic:* consisteix en activitats estructurades de caràcter pràctic i funcional que promoguin l'adquisició de les habilitats personals necessàries per a la vida adulta i professional. Al mateix temps es desenvoluparan activitats que contribueixin a l'orientació professional dels alumnes.

L'alumne ha de cursar, a més, un mínim de tres matèries amb el seu grup ordinari, si cal amb adaptacions de la programació ordinària. Aquestes matèries les decideix el centre educatiu en funció de les característiques de l'alumne i d'acord amb els criteris següents:

- En tots els casos la primera llengua estrangera, quan no s'hagi optat per integrar-la en l'àmbit corresponent, i l'educació física.
- Les matèries del currículum comú no incloses en els àmbits.

A tall orientatiu, l'horari setmanal del programa de diversificació curricular, d'un total de 30 hores lectives setmanals, s'ajustarà als criteris següents:

- Tutoria: d'1 a 2 hores.
- Matèries del currículum a l'aula ordinària: de 5 a 7 hores.
- Matèries específiques organitzades entorn dels àmbits: d'11 a 13 hores.
- Àmbit pràctic: de 10 a 12 hores.

Per tal d'afavorir una tutoria de caràcter més individualitzat i continu, la tutoria dels alumnes es distribuirà entre els professors que imparteixen la docència al grup. En tot cas, un dels tutors farà la coordinació de l'equip docent. Els tutors han de comptar amb l'assessorament psicopedagògic especialitzat per part de l'orientador educatiu del centre.

f) Avaluació

L'avaluació dels alumnes que cursen un programa de diversificació curricular ha de ser contínua i, alhora, global i diferenciada segons els diferents àmbits i matèries del programa, i ha de tenir com a referent les competències bàsiques i els objectius finals de l'educació secundària obligatòria, així com els criteris d'avaluació específics del programa.

En qualsevol dels dos cursos del programa de diversificació curricular els alumnes poden fer activitats extraordinàries, destinades a possibilitar la recuperació dels àmbits, projectes

interdisciplinaris o matèries amb qualificació negativa, i ho han de fer en els mateixos termes plantejats amb caràcter general.

Els professors del programa han de fer un seguiment individualitzat de l'activitat de cadascun dels alumnes i disposar d'un registre de l'evolució dels seus aprenentatges. Així mateix, cal incidir especialment en hàbits i valors com l'assistència regular a classe, la puntualitat, la correcció en el tracte amb els altres, la responsabilitat, l'ordre, la constància i la iniciativa. El centre ha de determinar el professorat que farà el seguiment de l'alumnat que faci activitats pràctiques fora del centre.

L'avaluació la fa l'equip docent que imparteix ensenyaments als alumnes del programa, coordinat pel tutor/a del grup. Les decisions derivades de l'avaluació s'han de prendre de manera col·legiada, d'acord amb allò que, per a aquests programes, es determini en el projecte educatiu.

Si en finalitzar el primer curs del programa de diversificació curricular l'equip docent considera que l'alumne ha assolit en grau suficient els objectius i les competències bàsiques, i sempre que aquesta mesura n'afavoreixi el desenvolupament escolar i personal, l'equip docent pot decidir que faci el quart curs d'educació secundària obligatòria seguint el currículum general a l'aula ordinària, si cal amb adaptacions o ajustaments de la programació general o mesures de reforç.

L'alumne que en acabar el programa no estigui en condicions d'obtenir el títol de graduat en educació secundària obligatòria i compleixi els requisits d'edat establerts en l'article 19 del Decret 143/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, pot romandre un curs més en el programa.

Sens perjudici del que s'indica al paràgraf anterior, els alumnes poden incorporar-se als programes de qualificació professional inicial (PQPI) o bé presentar-se a les proves d'accés a cicles formatius de grau mitjà, si compleixen els requisits d'accés establerts.

L'alumne dels programes de diversificació curricular obté el títol de graduat en educació secundària obligatòria si supera tots els àmbits i matèries que integren el programa, o bé havent superat els tres àmbits, tingui avaluació negativa d'una o dues matèries, o excepcionalment de tres, sempre que a criteri de l'equip docent hagi assolit les competències bàsiques i els objectius de l'etapa.

3.3. Atenció als alumnes nous

a) Alumnes nous

Tal com s'indica en l'apartat 1.4, en l'educació secundària es considera alumne nou aquell que s'ha incorporat per primera vegada al sistema educatiu català en els darrers vint-i-quatre mesos o, excepcionalment, quan s'hi ha incorporat en els darrers trenta-sis mesos i procedeix d'àmbits lingüístics i culturals molt allunyats del nostre.

Davant el xoc emocional que en aquests alumnes pot representar l'arribada a un entorn social i cultural completament nou, el centre preveu mesures específiques per tal que puguin sentir-se ben aollits i percebre el respecte envers la seva llengua i cultura. Cal organitzar els recursos i estratègies adequats perquè, al més ràpidament possible, puguin seguir amb normalitat el currículum i adquirir l'autonomia personal dins l'àmbit escolar o social.

El centre ha de donar-los una resposta personalitzada per garantir l'aprenentatge de la llengua, l'accés al currículum comú i els processos de socialització d'aquests alumnes, i establir els criteris metodològics i els materials curriculars que facilitin la integració a les aules ordinàries des del primer moment.

Correspon al centre determinar les actuacions que es duran a terme per atendre les necessitats educatives d'aquests alumnes, així com els trets tècnics de les formes organitzatives i dels criteris metodològics que es considerin més apropiats.

b) Acollida i integració dels alumnes nouvinguts

L'acollida i la integració escolar de tots els alumnes ha de ser una de les primeres responsabilitats i dels primers objectius del centre educatiu i dels professionals que hi treballen. Per aconseguir aquest objectiu, particularment pel que fa als alumnes nouvinguts, correspon al centre educatiu el següent:

- Proporcionar a les famílies la informació adequada sobre el sistema escolar a Catalunya: funcionament del centre, tractament i ús de les llengües, recursos a l'abast, tant al centre com a l'entorn, possibilitat de sol·licitud d'ajuts, procés d'integració escolar i social de l'alumne al centre, assoliment dels aprenentatges...
- Garantir una comunicació eficient amb la família, per tal de copsar les necessitats de l'alumne (físiques, afectives, emocionals, cognitives, socials...).
- Fer l'avaluació inicial de l'alumne tot utilitzant la llengua familiar o d'escolarització prèvia, en la mesura que sigui possible.
- A l'educació bàsica, vetllar per una correcta adscripció de curs i grup, preferentment al nivell que correspon a l'edat cronològica o a un curs inferior com a màxim.
- Garantir el traspàs d'informació al tutor i a l'equip docent.
- Atendre les necessitats afectives, emocionals i relacionals derivades dels processos migratoris i reforçar la tutoria per potenciar l'autoestima i proporcionar l'orientació escolar i/o laboral necessàries.

c) Aula d'acollida

L'aula d'acollida és un recurs preferent per a l'acollida d'alumnes nouvinguts. L'aula d'acollida és un punt de referència i un marc de treball obert amb una interacció constant amb la dinàmica del centre, la qual cosa permet una atenció emocional i curricular personalitzada i un aprenentatge intensiu de la llengua catalana i proporciona a l'alumne nouvingut una atenció adequada a les seves necessitats i progressos relacionals i lingüístics, com a complement del treball del grup classe al qual estigui adscrit.

La metodologia de l'aula d'acollida ha de tenir en compte l'organització dels aprenentatges de manera globalitzada, l'existència d'activitats funcionals, el foment del treball cooperatiu i l'establiment de relacions personals positives, sempre tenint com a punt de referència ajudar els alumnes a accedir als currículums de totes les matèries en les millors condicions possibles.

És convenient que l'horari de l'aula d'acollida no interfereixi en les matèries que els alumnes nouvinguts poden compartir amb els companys del grup classe ordinari a què estan adscrits des de la incorporació al centre, i que la durada de la presència dels alumnes a l'aula d'acollida, en benefici de la seva incorporació progressiva al grup classe que els correspon, vagi disminuint a

mesura que avancin en els aprenentatges. La interacció amb la resta dels alumnes del grup classe és determinant per facilitar-ne el procés de socialització.

Cap alumne no ha d'estar totes les hores lectives a l'aula d'acollida. Una opció recomanable seria que hi estigués la meitat de l'horari lectiu. El pas de l'alumne nouvingut a l'aula ordinària demana molta coordinació i una atenció educativa que incrementi progressivament els aprenentatges normalitzats, però amb el suport suficient per assegurar-ne l'èxit escolar.

Atès el caràcter obert de l'aula d'acollida, l'alumne ha de poder incorporar-s'hi en qualsevol moment del curs, i també s'ha de poder decidir la reincorporació plena d'un alumne a l'aula ordinària en el moment que es consideri més adient.

El nombre de mestres o professors que intervé a l'aula d'acollida ha de ser reduït.

El recurs "aula d'acollida" ha d'estructurar-se de manera flexible, en funció de les necessitats dels alumnes que ha d'atendre i tenint en compte la cultura organitzativa de cada centre. Això implica la possibilitat d'atendre alumnes en grups diversos, en funció de la seva escolarització prèvia, la llengua d'origen o altres característiques que puguin determinar necessitats educatives específiques diferenciades. Es recomana que el nombre màxim d'alumnes que treballa simultàniament en cada grup se situï a l'entorn dels 10 alumnes.

Convé que els professors de l'aula d'acollida tinguin experiència docent i domini de les tecnologies de la informació i la comunicació. D'entre aquests professors, el director del centre en nomenarà el tutor responsable.

Correspon al tutor del grup classe ordinari vetllar especialment pel progressiu assoliment de les competències bàsiques dels alumnes que assisteix durant una part del seu horari escolar a l'aula d'acollida i per la coordinació, a aquests efectes, amb el tutor d'aquesta aula.

d) Adaptacions del currículum per als alumnes nouvinguts

L'aprenentatge de la llengua és una de les primeres necessitats de l'alumnat que, sense conèixer-la, s'incorpora als centres educatius de Catalunya. Per això, a més de les activitats docents dedicades directament a l'ensenyament de la llengua catalana, tota la comunitat educativa ha de vetllar especialment per facilitar-ne l'aprenentatge.

L'especificitat del procés d'aprenentatge dels alumnes nouvinguts, que sovint s'han incorporat durant el curs escolar amb situacions singulars fruit de la diversitat d'edats, procedències i processos d'escolarització previs i, especialment, el fet de compartir el temps escolar entre l'aula d'acollida o altres estructures de suport i l'aula ordinària, fa necessària l'elaboració d'un pla individualitzat. Vegeu el protocol orientatiu al model ["Elaboració de plans individualitzats per als alumnes nouvinguts en l'etapa d'educació secundària"](#).

El pla individualitzat ha de recollir la informació obtinguda amb l'avaluació inicial de l'alumne nouvingut, ha de prioritzar les necessitats educatives que cal treballar i ha d'establir els mecanismes de planificació, seguiment i avaluació del procés d'acceleració del seu aprenentatge, la qual cosa l'ha de permetre incorporar-se plenament, al més aviat possible, a la dinàmica habitual del seu grup classe de referència. I tot això s'ha de fer tenint en compte la diversitat dels alumnes, la coresponsabilitat de tots els agents que intervenen en el seu aprenentatge i l'aplicació de criteris de coherència, pel que fa a la planificació curricular de les matèries.

El pla individualitzat per a l'alumnat nouvingut ha d'explicitar les seves característiques o la situació, les prioritats educatives, la proposta curricular i els emplaçaments en què es durà a terme, així com els criteris per al seguiment i l'avaluació dels aprenentatges. Cal preveure la

dotació dels suports necessaris amb tots els recursos del centre per als alumnes amb una escolarització prèvia deficient.

Els centres, en assignar la responsabilitat d'elaboració i actualització del pla individualitzat de l'alumne nouvingut que s'incorpora al centre, han de preveure la col·laboració dels professors o altres especialistes d'orientació educativa i de l'EAP si les dificultats d'un alumne comporten necessitats educatives especials.

e) Avaluació dels alumnes nouvinguts

Com la resta d'alumnes del centre, els alumnes nouvinguts han de ser avaluats, almenys trimestralment, de les matèries curriculars que hagin cursat durant el trimestre. L'avaluació dels processos d'aprenentatge de cada alumne i la decisió sobre el pas de curs es duren a terme en relació amb els objectius del seu pla individualitzat. L'avaluació ha de ser contínua, amb observació sistemàtica i visió global del seu progrés d'aprenentatge, i ha d'integrar les aportacions i les observacions efectuades en cada una de les matèries. En cap cas l'avaluació no s'ha de limitar a la suma o combinació numèrica de resultats obtinguts en les diverses matèries.

f) Tutoria de l'aula d'acollida

El tutor de l'aula d'acollida és el referent més clar per a l'alumne nouvingut, però la resposta que s'ofereix a aquest alumne perquè s'integri plenament al centre és responsabilitat de tota la comunitat escolar.

És desitjable que el tutor de l'aula d'acollida sigui un professor estable en el centre, amb les excepcions que decideixi motivadament la direcció.

La jornada lectiva del tutor de l'aula d'acollida s'ha de dedicar fonamentalment a la docència amb els alumnes nouvinguts.

Corresponen al tutor de l'aula d'acollida, sens perjudici de les adaptacions i matisacions específiques que cada centre pugui decidir, les funcions següents:

- Coordinar l'avaluació inicial i col·laborar en l'elaboració dels plans individualitzats i, si escau, de les adaptacions curriculars, d'acord amb les necessitats educatives de cada un dels alumnes respecte al seu procés d'ensenyament i aprenentatge.
- Gestionar l'aula d'acollida: planificar-ne recursos i actuacions, programar-ne les seqüències d'aprenentatge, aplicar-hi les metodologies més adequades i avaluar-ne processos i resultats.
- Aplicar metodologies i estratègies d'immersió lingüística per a l'adquisició de la llengua.
- Facilitar, en la mesura que sigui possible, l'accés dels alumnes nouvinguts al currículum ordinari.
- Promoure la integració dels alumnes nouvinguts a les corresponents aules de referència.
- Col·laborar en la sensibilització i introducció de l'educació intercultural en el procés educatiu dels alumnes nouvinguts.
- Coordinar-se amb els docents responsables de llengua, interculturalitat i cohesió social del centre o figures equivalents i amb els professionals especialistes dels serveis educatius.
- Participar en les reunions dels equips docents i comissions d'avaluació, per coordinar actuacions i fer el seguiment dels alumnes a fi d'assegurar la coherència educativa.

4. Mesures extraordinàries d'atenció a la diversitat

4.1. Programes de diversificació curricular específics per a alumnes amb inadaptació al medi escolar i risc d'exclusió social (unitats d'escolarització compartida — UEC)

1. Alumnes

Aquests programes tenen per finalitat prestar atenció educativa, complementant la que ofereixen els centres educatius, als alumnes d'ESO que presenten problemes de comportament i conductes agressives, absentisme i rebuig escolar, trets d'inadaptació social i risc de marginació.

L'objectiu d'aquests programes és afavorir l'assoliment de les competències bàsiques de l'etapa i l'obtenció del títol de graduat en educació secundària obligatòria, amb una metodologia que motivi els alumnes, retornant-los la confiança en les possibilitats d'èxit personal, reforçant els seus aprenentatges i evitant l'abandó escolar.

Aquests programes, que es desenvolupen en unitats d'escolarització compartida (UEC), tenen una organització en què els continguts propis de l'etapa es treballen en relació amb activitats de tipus pràctic vinculades amb diferents oficis.

Poden incorporar-se a aquests programes els alumnes de 3r i 4t d'ESO, o alumnes que tinguin com a mínim 14 anys i no més de 16, que presentin els trets esmentats en el punt anterior, quan les mesures d'atenció a la diversitat dins el centre educatiu hagin resultat insuficients.

2. Procés de derivació a la UEC

La derivació a la UEC forma part del procés d'atenció individualitzada a l'alumne quan s'han esgotat totes les actuacions possibles que es poden fer en el centre.

La proposta de derivació, que és responsabilitat del director del centre educatiu, ha de seguir el procediment següent:

1. Proposta escrita del tutor a la comissió d'atenció a la diversitat o, si no n'hi ha, a l'òrgan de l'equip directiu que hagi establert el centre.
2. Si la proposta és acceptada, i amb coneixement del titular del centre si escau, el director del centre la trasllada a la Inspecció d'Educació juntament amb un informe de l'equip d'assessorament i orientació psicopedagògica (EAP) o del professor d'orientació educativa i l'acord escrit dels pares o tutors legals de l'alumne.
3. La Inspecció emet un informe valoratiu sobre aquesta proposta i trasllada l'expedient sencer al director dels serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, al gerent del Consorci d'Educació.
4. El director dels serveis territorials (a Barcelona, l'òrgan competent del Consorci) resol motivadament sobre la proposta a partir dels informes esmentats i de la disponibilitat de places de les UEC i tramet còpies autenticades d'aquesta resolució al director del centre educatiu on està escolaritzat l'alumne i al responsable de la UEC on serà derivat.

Els informes que elabora el tutor de l'alumne en el centre s'han de referir a:

- motius pels quals el tutor proposa l'escolarització en una UEC
- actuacions prèvies a la proposta que s'han portat a terme al centre a fi de donar resposta educativa a les necessitats específiques de l'alumne
- incorporació d'un document signat pel pare, mare o tutor legal, on consti que han estat informats i que estan d'acord amb la mesura proposada

Els informes de l'EAP o del professor d'orientació educativa s'han de referir a:

- valoració psicopedagògica de l'alumne
- aspectes que cal prioritzar per compensar les dificultats d'adaptació escolar de l'alumne
- justificació de la conveniència d'assistir a la UEC

3. Estructura i característiques dels programes

L'estructura d'aquests programes és la mateixa que la de la resta dels programes de diversificació curricular. Les activitats que faci un alumne determinat poden respondre a un o més dels àmbits que integren els programes: àmbit lingüístic i social, àmbit científic i tecnològic, i àmbit pràctic, en funció de si un alumne assisteix a la UEC a temps total o compartit amb el centre educatiu.

L'atenció educativa que ha de desenvolupar la UEC es concreta en un projecte que ha d'explicitar:

- els àmbits curriculars que s'hi treballen i les programacions corresponents, amb els objectius, l'organització i la metodologia, criteris de seguiment i d'avaluació dels aprenentatges de l'alumne,
- la distribució horària de les activitats de l'alumne, fent-hi constar els professionals que impartiran les activitats,
- l'acció tutorial planificada,
- la planificació de les sessions de coordinació amb els professors del centre educatiu per tal de fer el seguiment acadèmic i l'avaluació dels alumnes.

L'atenció personalitzada a l'alumne ha d'incloure els aspectes següents:

- el reforç dels aprenentatges instrumentals i el suport emocional i afectiu dels alumnes, en un entorn més reduït i amb una organització i un funcionament molt més flexibles que els del centre educatiu,
- l'acció d'orientació personal planificada per tal d'aconseguir la implicació dels alumnes en el procés formatiu i per afavorir l'adequació de la seva transició a la vida adulta en entorns normalitzats, ja sigui en programes de formació o mitjançant la inserció al món laboral,
- l'itinerari formatiu dels alumnes a partir de l'evolució personal, l'edat, els interessos, les motivacions i les capacitats i el grau d'assoliment dels objectius previstos.

4. Acció tutorial en aquests programes

La tutoria ha de ser compartida entre el tutor del centre educatiu i el responsable de l'alumne a la UEC, i ha de caracteritzar-se per:

- donar suport als aspectes psicològics que facilitin el desenvolupament de les habilitats emocionals i socials,
- orientar l'alumne en l'elaboració del seu projecte de futur, donant-li eines per desenvolupar l'autonomia personal, professional i social,
- informar i assessorar les famílies dels alumnes sobre aquest procés d'orientació per garantir-ne la col·laboració i la participació.

5. Seguiment acadèmic, avaluació i acreditació escolar de l'alumne que assisteix a les UEC

S'ha de constituir un equip format pel tutor de l'alumne del centre educatiu, la persona responsable de l'alumne a la UEC i, si es considera convenient, un professional de l'EAP o el professor d'orientació educativa del centre educatiu, per tal de fer el seguiment de l'alumne segons el pla individualitzat que s'hagi establert, que ha d'incloure:

- capacitats que es prioritzen
- matèries del currículum que es treballaran
- criteris d'avaluació
- horari de l'alumne

Els responsables de les UEC han de concretar el pla individualitzat de cada alumne a partir de la programació general de la UEC.

El tutor del centre educatiu és responsable d'acordar els criteris d'avaluació amb els professors de les diferents matèries del curs on l'alumne on està matriculat.

El seguiment acadèmic i l'avaluació del progrés de l'alumne s'han de fer de manera col·legiada entre el responsable de l'alumne a la UEC i el tutor designat pel centre educatiu, coordinats per aquest tutor del centre i amb una periodicitat com a mínim trimestral. Cal estendre acta de cada reunió.

En finalitzar cada curs escolar, el tutor designat pel centre educatiu ha de ser el responsable de traspasar la informació sobre l'alumne a les sessions d'avaluació final del centre educatiu. Aquesta informació s'ha de recollir en les corresponents actes d'avaluació i en els documents oficials de l'alumne que corresponguin.

6. Retorn de l'alumne al centre de procedència

En el moment que es consideri la possibilitat de retorn de l'alumne al centre educatiu, s'ha d'instrumentar el procediment següent:

- a. L'equip de seguiment del pla individualitzat de l'alumne comunica als directors del centre educatiu i de la UEC, respectivament, que l'alumne ja pot incorporar-se plenament al centre educatiu i els lliura l'últim informe de seguiment i l'avaluació corresponent.
- b. El director del centre educatiu comunica als pares i a la Inspecció el retorn del seu fill i alumne, respectivament.
- c. La Inspecció ho comunica al director dels serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, al gerent del Consorci d'Educació, perquè en quedi constància.

4.2. Unitats de suport a l'educació especial (USEE)

Les unitats de suport a l'educació especial (USEE) són recursos per facilitar l'atenció educativa i promoure la participació en entorns escolars ordinaris als alumnes amb discapacitats intel·lectuals i del desenvolupament.

Els professionals assignats a aquestes unitats han d'atendre 10 alumnes i com a mínim 5 dels esmentats en el paràgraf anterior.

L'atenció d'alumnes amb suport USEE té com a marc curricular de referència pel treball de les seves habilitats acadèmiques, el mateix que s'estableix al projecte educatiu per a la resta d'alumnes de la seva edat o del seu grup ordinari de referència, i prioritant aspectes que afavoreixin l'adquisició de les habilitats adaptatives següents: comunicació, cura personal, hàbits d'higiene, viure en comunitat, salut i higiene, oci i treball.

Les adaptacions que es facin per a cada alumne es determinaran en el seu pla individualitzat. Ha de ser l'equip docent qui estableixi els criteris per a l'atenció i l'avaluació d'aquests alumnes, seguint els criteris de centre acordats per la comissió d'atenció a la diversitat.

En el cas que el centre disposi d'una d'aquestes unitats, el Departament d'Ensenyament assigna el nombre de professionals adients per a l'atenció dels alumnes en la USEE. Aquests professionals han de donar suport al professorat del grup ordinari mitjançant l'elaboració de materials específics o adaptats que facilitin la participació d'aquests alumnes en les activitats generals del grup i la concreció d'estratègies per fer possible la seva participació a l'aula ordinària. També els correspon l'acompanyament, quan calgui, d'aquests alumnes en les activitats a l'aula ordinària. Així mateix, han de desenvolupar activitats específiques, individuals o en grup reduït, quan els continguts i les competències a desenvolupar ho facin indispensable.

Els alumnes dels centres ordinaris als quals s'aplica el recurs USEE han de formar part d'un grup ordinari. En la presa de decisions referides a aquests alumnes hi han de participar els tutors i els seus professors per mitjà dels equips docents i de la comissió d'atenció a la diversitat o òrgan equivalent.

Els professors de la USEE col·laboren amb el tutor del grup ordinari en la tutoria individual dels alumnes que atenen i en el seguiment del seu procés d'aprenentatge i aporten a l'equip docent, per a l'avaluació de l'alumne, tota la informació sobre l'evolució en aquelles matèries en què tinguin una intervenció directa, i els elements per a la valoració dels aprenentatges i el procés de maduresa. Així mateix, tots els professors que imparteixin docència a l'alumne han d'aportar les valoracions corresponents. L'equip docent pot preveure la possibilitat de fer una sessió d'avaluació complementària per avaluar els alumnes atesos amb professionals de la USEE.

La comissió d'atenció a la diversitat, o òrgan equivalent del centre, ha de planificar, conjuntament amb els serveis educatius, la continuïtat dels alumnes en finalitzar l'educació bàsica.

Les unitats de suport a l'educació especial esmentades fins aquí inclouen també les unitats definides com d'educació especial en l'article 7.5 del Decret 299/1997, de 25 de novembre, sobre l'atenció educativa als alumnes amb necessitats educatives especials. En tot cas, correspon a l'equip directiu la dinamització de la comunitat escolar per avançar en l'educació inclusiva de tots els alumnes.

5. Eines de planificació i seguiment dels alumnes

5.1. Plans individualitzats

a) Alumnes amb PI

Els alumnes que no segueixen el currículum ordinari establert amb caràcter general per a un ensenyament han de disposar d'un pla individualitzat.

El pla individualitzat és una eina per a la planificació de mesures, actuacions i suports que donin resposta a les necessitats educatives o a situacions singulars de determinats alumnes.

En aquest sentit, convé distingir entre els plans individualitzats d'alumnes que segueixen algun programa o mesura específica d'atenció a la diversitat adequat a les seves necessitats educatives com a resultat de dèficits en el seu aprenentatge, i aquells plans individualitzats derivats de l'adequació del currículum a situacions singulars de determinats alumnes.

En concret, el centre ha d'elaborar per a cada alumne que cursa el Programa Intensiu de Millora de primer curs d'ESO, o bé un programa de diversificació curricular de 3r o 4t d'ESO, o és atès a l'aula d'acollida, el corresponent Pla individualitzat (PI), que ha de constar en el seu expedient acadèmic.

D'altra banda, s'ha de tenir en compte que, segons el marc normatiu de referència, en l'educació secundària obligatòria no es concedeixen exempcions de les matèries, per la qual cosa poden existir situacions singulars d'alumnat (alumnes amb altes capacitats, alumnes que simultaniegen l'ESO amb estudis de música o dansa, alumnes amb especial dedicació a l'esport, etc), als quals també s'han d'aplicar plans individualitzats.

En el portal XTEC es faciliten diferents [models orientatius](#) per a l'elaboració de plans individualitzats i que es poden adaptar tenint en compte cada situació concreta de l'alumne.

b) Avaluació, promoció i acreditació de l'alumne amb PI

En relació amb la durada de l'etapa

Els alumnes amb pla individualitzat poden ampliar la permanència en l'etapa un curs més del que es preveu amb caràcter general, sempre que això afavoreixi la seva evolució personal i social i el progrés en els seus aprenentatges. Cal comunicar la decisió al director dels serveis territorials corresponents.

En relació amb la promoció de curs

Tal com s'ha indicat anteriorment, el PI ha d'especificar els criteris amb què serà avaluat l'alumne i, si és el cas, els criteris específics quant a la seva promoció. Aquests criteris poden ser diferents als establerts amb caràcter general en relació també amb el nombre màxim de matèries suspeses amb què es pot accedir al curs següent.

En relació amb l'acreditació de l'etapa

En acabar l'etapa d'educació secundària obligatòria, l'equip docent ha de valorar si l'alumne pot obtenir el títol de graduat en ESO, tenint en compte el grau d'adaptació que s'ha fet i l'orientació per a l'itinerari educatiu posterior.

Al llarg de tota l'escolaritat la família i el mateix alumne han de ser informats sobre el contingut del PI. Particularment en els últims cursos de l'etapa de secundària obligatòria és necessari que siguin informats sobre les possibilitats d'acreditar aquesta etapa educativa. Una avaluació positiva del PI no sempre ha de comportar una acreditació sistemàtica de l'etapa. Per acreditar l'etapa d'educació secundària obligatòria s'han de tenir en compte els criteris mínims d'acreditació establerts pel centre i l'orientació de l'alumne vers els itineraris formatius posteriors.

El PI ha d'ajudar l'alumne a construir el propi itinerari formatiu i orientar-lo en finalitzar l'escolaritat obligatòria. Per aquest motiu, quan el PI es fa per a un alumne que està finalitzant l'ESO, cal afegir un pla de transició a estudis post-obligatoris o d'inserció al mercat laboral, que posteriorment formarà part del document orientador de final d'etapa.

5.2. Plans individualitzats d'atenció a les necessitats educatives dels alumnes

S'ha d'elaborar un pla individualitzat per a un alumne (article 6.3 de l'[Ordre EDU/295/2008](#)) quan es consideri que per al seu progrés són insuficients les adaptacions incorporades a la programació ordinària i les mesures de reforç o ampliació previstes en l'aula ordinària. El pla individualitzat recull el conjunt d'ajudes, suports i adaptacions que l'alumne/a pugui necessitar en els diferents moments i contextos escolars, i s'ha d'emmarcar en el treball del grup classe.

La comissió d'atenció a la diversitat ha de promoure les mesures d'informació general, ajuda i assessorament al tutor/coordinador del pla individualitzat i a l'equip de professors per a la seva elaboració i aplicació.

La proposta d'elaborar un pla individualitzat pot sorgir d'un dictamen d'escolarització, d'un informe psicopedagògic o a demanda d'un tutor o qualsevol altre professor de l'equip docent si identifiquen que per al progrés d'un determinat alumne no són suficients les mesures ordinàries d'atenció a la diversitat planificades per al centre en general o per al seu grup classe en particular. L'elaboració d'un pla individualitzat s'ha de fer sempre des de la perspectiva inclusiva i pot requerir la revisió de com s'organitzen els recursos disponibles de l'aula i del centre.

El pla individualitzat ha d'incloure els interessos i capacitats de l'alumne i les expectatives de la família per anar construint l'itinerari formatiu al llarg de l'etapa i facilitar l'orientació en finalitzar-la.

Es pot finalitzar un pla individualitzat en qualsevol moment i abans del temps inicialment previst, a proposta del tutor/coordinador del pla i amb l'acord de l'equip que el porta a terme, i escoltada la família. Si és a demanda dels pares, mares o tutors legals, la comissió d'atenció a la diversitat del centre estudia la sol·licitud raonada de la família, i el tutor coordinador del pla informa el director de la conveniència de continuar o no amb el pla individualitzat de l'alumne. La decisió motivada de finalitzar anticipadament un pla individualitzat l'ha de prendre i signar el director, hi ha de constar el coneixement de la família i es farà constar en el document del pla i en l'expedient acadèmic de l'alumne.

El pla individualitzat l'elabora l'equip docent, coordinat pel tutor i pels professionals que participen en l'atenció educativa de l'alumne.

Per als alumnes que tenen un dictamen d'escolarització motivat per condicions vinculades a discapacitats intel·lectuals i del desenvolupament s'ha d'elaborar un pla individualitzat durant els dos primers mesos del curs. Si la comissió d'atenció a la diversitat o òrgan equivalent valora que no és necessari perquè la discapacitat no afecta el procés d'aprenentatge de l'alumne, se n'ha de deixar constància per escrit.

En el marc dels principis generals de l'educació inclusiva, l'atenció als alumnes ha de tenir lloc, sempre que per les seves característiques sigui possible i adequat, en entorns escolars ordinaris,

proporcionant-los el suport necessari per possibilitar-los l'accés als entorns i activitats generals i als aprenentatges escolars.

Com especifica l'article 81.3.a) de la LEC, s'entén per alumnes amb necessitats educatives especials els afectats per discapacitats físiques, psíquiques o sensorials, els que manifesten trastorns greus de personalitat o de conducta o els que pateixen malalties degeneratives greus.

L'aprenentatge cooperatiu, la intervenció de més d'un professional a l'aula, la planificació de la participació de tots els alumnes en les activitats d'aula, la resolució col·laborativa de conflictes, entre altres, poden afavorir la inclusió de tots els alumnes a l'aula ordinària.

Els centres han de prioritzar que els mestres de pedagogia terapèutica i els professors de l'especialitat d'orientació educativa facin atenció directa als alumnes amb necessitats educatives especials greus en els entorns escolars ordinaris i donin suport als professors en la participació d'aquests alumnes a l'aula ordinària.

Per a l'alumne que necessiti suport d'educadors d'educació especial, auxiliars d'educació especial o vetlladors, el tutor de l'alumne ha de facilitar per escrit a aquests professionals l'horari, el lloc i les activitats que ha de desenvolupar i fer-ne la supervisió i els ajustaments necessaris al llarg del curs. El suport d'aquests professionals s'incrementarà, disminuirà i suprimirà en funció de l'evolució de l'alumne sobretot en aspectes d'autonomia personal i de conducta que li permetin participar de manera més autònoma en les activitats previstes al centre i a l'aula.

L'equip docent, amb la col·laboració de l'EAP, ha de fer el seguiment dels aprenentatges dels alumnes i adoptar les decisions que correspongui en relació amb l'atenció educativa que es dona a l'alumne, procurant sempre la màxima participació d'aquest en els entorns i grups ordinaris.

En la valoració del procés d'aprenentatge dels alumnes amb necessitats educatives especials cal tenir especialment en compte l'assoliment de les competències bàsiques, el desenvolupament personal i social i l'adquisició d'hàbits d'autonomia i de treball.

L'avaluació dels processos d'aprenentatge dels alumnes amb necessitats educatives especials ha de seguir el mateix procés que la resta dels alumnes.

Per als alumnes amb necessitats educatives especials que disposin d'un pla individualitzat, els resultats de les avaluacions de les matèries s'han de referir a aquest pla, i a l'apartat d'observacions de l'acta d'avaluació s'ha de resumir la informació que sigui rellevant sobre els objectius del pla de l'alumne. L'avaluació qualitativa ha de recollir bàsicament el grau d'assoliment de les competències bàsiques d'acord amb el currículum. Per a l'acreditació cal tenir en compte l'itinerari formatiu posterior. El pla individualitzat ha d'incloure informació sobre les capacitats i possibilitats de l'alumne.

En els informes trimestrals cal explicitar l'evolució de l'alumne en les diferents matèries i, fins on sigui possible, els continguts treballats i els aprenentatges realitzats, l'assoliment d'hàbits de treball i d'autonomia i l'adaptació al centre i al grup. És convenient utilitzar el mateix model d'informe que amb la resta dels alumnes. Aquesta informació s'ha de compartir oportunament amb les famílies.

Si l'alumne no cursa determinades matèries, aquestes no s'han de qualificar a les actes d'avaluació ni a l'expedient de l'alumne, en què cal fer-ne constar el motiu i informar els pares que es farà així a l'efecte d'expedient acadèmic.

En finalitzar el curs escolar, els professors que han impartit cadascuna de les matèries han d'atorgar a l'alumne la qualificació que correspongui, tenint en compte els plans individualitzats que per a cada alumne s'hagin formulat. Correspon a l'equip docent decidir sobre la promoció de l'alumne.

En l'avaluació final de l'etapa cal considerar la maduresa de l'alumne en relació amb els objectius i les competències bàsiques de l'etapa, la maduresa personal i les possibilitats de progrés en cursos posteriors.

El centre, mitjançant la comissió d'atenció a la diversitat o àmbit equivalent, ha de fer el seguiment de l'evolució de l'alumne amb necessitats educatives especials amb participació dels tutors i

professionals especialistes EAP, professors d'orientació educativa, mestre de pedagogia terapèutica, professionals de la USEE com a element clau de les decisions organitzatives, curriculars i avaluadores que es prenguin per afavorir la inclusió escolar.

La implicació de les famílies i l'enregistrament sistemàtic dels aspectes que es tracten i els acords que es prenen són essencials per poder fer el seguiment de l'evolució dels alumnes.

En els documents oficials d'avaluació s'han de fer constar les mesures d'atenció a la diversitat adoptades i el pla individualitzat, si escau.

5.3. Plans individualitzats per a alumnes amb altes capacitats

Als alumnes amb altes capacitats intel·lectuals i elevat rendiment acadèmic, identificats mitjançant una avaluació psicopedagògica, per als quals les mesures d'ampliació previstes en el currículum ordinari no hagin estat suficients, també es poden proposar plans individualitzats que comportin la reducció de la durada de l'etapa. Una vegada preparat un pla individualitzat d'aquestes característiques, la direcció del centre ha de demanar-ne l'autorització per aplicar-lo. Amb aquests efectes, ha de trametre als serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, al Consorci d'Educació, la documentació següent:

- a) Sol·licitud signada pel pare, mare o tutors legals de l'alumne.
- b) Documentació acreditativa de les causes que motiven la petició.
- c) Proposta de pla individualitzat elaborat pel centre (amb la col·laboració de l'EAP, si escau).

La direcció dels serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, la gerència del Consorci d'Educació, han de trametre tota la documentació, acompanyada d'un informe de la Inspecció d'Educació, a la Direcció General d'Educació Secundària Obligatoria i Batxillerat, que emetrà la resolució adient i la trametrà al centre educatiu. El centre ha de notificar-la per escrit al pare, mare o tutors legals de l'alumne. Contra la resolució es pot interposar recurs d'alçada en el termini d'un mes davant la Secretaria de Polítiques Educatives.

Pel que fa a l'atenció a l'alumnat d'altres capacitats, els centres disposen [d'orientacions i informació](#) complementària a la publicació del portal XTEC.

5.4. Plans individualitzats per a alumnes que simultaniegen l'ESO amb estudis de música o de dansa

Als alumnes d'ESO que, pel fet de cursar estudis de música o de dansa, sol·licitin no cursar les matèries optatives i/o educació física i/o música se'ls pot aplicar un pla individualitzat consistent en la convalidació o el reconeixement d'aquestes matèries segons el procediment que s'especifica en els documents "Simultaneïtat d'estudis d'ESO o batxillerat amb estudis de música" o "Simultaneïtat d'estudis d'ESO o batxillerat amb estudis de dansa" que apareixen als documents d'organització i funcionament dels centres de secundària del Departament d'Ensenyament.

5.5. Plans individualitzats per a alumnes d'ESO amb dedicació significativa a la pràctica de l'esport

En el marc dels acords establerts entre el Departament d'Ensenyament i la Secretaria General de l'Esport, els centres que pertanyen a la xarxa de centres educatius d'especial atenció a la pràctica esportiva poden desenvolupar projectes de centre que incloguin adaptacions del currículum de la matèria d'educació física i/o de les matèries optatives per a alumnes de l'etapa d'ESO.

Per sol·licitar l'autorització d'aquests projectes en centres que pertanyen a la xarxa de centres educatius d'especial atenció a la pràctica esportiva, el director del centre trametrà al director dels serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, al gerent del Consorci d'Educació la proposta de

projecte elaborada pel centre, en la qual caldrà especificar els continguts i objectius de la matèria d'educació física i/o de les matèries optatives que, a parer del centre, haurien de ser suprimits o modificats als alumnes d'especial atenció a la pràctica esportiva. El director dels serveis territorials o, a la ciutat de Barcelona, l'òrgan competent del Consorci d'Educació trametran la documentació, amb informe de la Inspecció d'Educació, a la Direcció General d'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat, perquè dicti resolució. En el cas d'alumnes que tinguin un currículum diferent al que s'estableix en el projecte autoritzat, el centre ha d'elaborar un pla individualitzat.

Així mateix, els alumnes amb dedicació significativa a l'esport avalada pel Consell Català de l'Esport, matriculats en centres que no pertanyin a la xarxa de centres educatius d'especial atenció a la pràctica esportiva, poden sol·licitar a la direcció del centre educatiu que se'ls apliqui un **pla individualitzat** que inclogui el reconeixement de la matèria d'educació física i d'algunes o totes les matèries optatives per a alumnes de l'etapa d'ESO.

En aquest pla individualitzat cal adjuntar-hi la documentació següent:

- Sol·licitud signada pel pare, mare o tutors legals de l'alumne.
- Certificat del Consell Català de l'Esport (av. dels Països Catalans, 12. 08950, Esplugues de Llobregat). Els alumnes poden obtenir aquest certificat quan siguin esportistes que figuren en el programa de tecnificació (ARC) de la federació catalana corresponent.

El director del centre educatiu ha de fer estudiar la petició de pla individualitzat a la comissió d'atenció a la diversitat del centre o òrgan equivalent, que ha de procedir d'acord amb el que tingui establert per a la resta de plans individualitzats. Atès el motiu de la sol·licitud, el pla individualitzat ha d'especificar els continguts i/o objectius de les matèries optatives que, a parer del centre, haurien de ser suprimits o modificats per a l'alumne, i deixar constància del reconeixement de la matèria d'educació física. El pla ha de ser aprovat pel director del centre.

En casos excepcionals en què les circumstàncies individuals de l'alumne i la seva dedicació intensiva a l'esport així ho justifiquin, la comissió d'atenció a la diversitat o òrgan equivalent del centre pot proposar, i el director del centre aprovar, un pla individualitzat que comporti el reconeixement de la matèria d'educació física i d'algunes o totes les matèries optatives, encara que l'alumne no pugui tenir el certificat del Consell Català de l'Esport.

6. Comunicació amb les famílies

Els centres educatius han de fer públics els criteris d'atenció a la diversitat concretats en el projecte educatiu, així com les mesures de reforç i les mesures organitzatives que el centre adopti a fi de garantir que els alumnes assoleixin els objectius i les competències bàsiques de l'etapa. Els centres han d'informar els alumnes i les famílies d'aquests criteris. Aquesta informació ha de permetre el compromís de l'alumne i de la família en el procés d'aprenentatge i millorar-ne la qualitat.

Cal que els centres assegurin que la comunicació amb les famílies sigui puntual i fluida per tal que aquestes puguin exercir tant el seu compromís en relació amb el seguiment de l'evolució escolar dels seus fills i la millora dels resultats acadèmics, d'acord amb el que estableix la carta de compromís educatiu del centre, com el seu dret a sol·licitar aclariments respecte a l'aplicació de les mesures específiques.

Pel que fa a les famílies dels alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu que necessitin una adaptació de la programació ordinària que quedi recollida en el seu pla individualitzat, cal assegurar una entrevista inicial amb la família en la qual s'informi de les mesures i es contempli la seva participació i el seu acord en les decisions finals.

El format dels documents i la manera amb què es traspassa la informació a les famílies són aspectes que ha de decidir cada centre en el marc de la seva autonomia. Es recomana que incloguin, sempre que sigui necessari, valoracions qualitatives individualitzades que ajudin a la millora dels aprenentatges de l'alumne i orientin les famílies.

Recordem el caràcter formatiu de l'avaluació, que té com a finalitat que l'equip docent faci una valoració global sobre el desenvolupament del procés d'aprenentatge i l'adequació de la programació a les necessitats de l'alumne, així com proposar actuacions i adoptar decisions que permetin corregir les deficiències detectades en el procés d'ensenyament i aprenentatge, per afavorir la millora dels resultats de l'alumne. En aquest sentit, si escau, es farà una reunió amb les famílies en finalitzar el primer trimestre o bé quan sigui necessari al llarg del curs, a fi d'informar-les dels ajustos pedagògics necessaris per garantir l'èxit en l'evolució i els aprenentatges de l'alumne.

En l'avaluació final ordinària del mes de juny, l'equip docent emetrà la seva valoració respecte a l'aprofitament, el grau d'assoliment dels objectius i de les competències pròpies del programa de cada alumne. Aquesta valoració quedarà recollida en les actes d'avaluació i es comunicarà a les famílies si l'alumne passa al següent curs havent assolit els objectius marcats pel programa o bé si s'incorporarà de nou al mateix curs en consideració de repetidor. Aquesta comunicació es farà a partir dels butlletins escrits, tot i que es considerarà l'oportunitat de fer una entrevista final amb la família quan les singularitats del cas ho estimin oportú.

Annex 1: Principis metodològics afavoridors de l'atenció a la diversitat a l'aula ordinària

Cal tenir present que els professors responsables del disseny, aplicació i avaluació de les activitats adreçades a l'atenció a la diversitat dels alumnes del centre prendrà com a referència els documents del Departament d'Ensenyament d'identificació i desplegament de les competències bàsiques en [l'àmbit matemàtic](#) i en [l'àmbit lingüístic](#) de secundària. L'aplicació de les activitats a desenvolupar ha de prendre com a criteri l'assoliment per part de l'alumne de les competències bàsiques i dels objectius del final d'etapa d'educació secundària.

De la mateixa manera, en les següents orientacions en relació amb la intervenció docent a l'aula i la proposta didàctica s'han pres en consideració les idees més significatives que ja apareixen en els documents oferts pel Departament d'Ensenyament en relació amb la identificació i desplegament de les competències bàsiques, les propostes de programació del currículum i altres documents del portal XTEC que fan al·lusió al treball competencial.

1. L'equip docent

La intervenció docent per donar resposta a la diversitat suposa:

- Planificar els objectius de treball amb finalitats clares per a l'assoliment de les competències bàsiques per part de tots els alumnes.
- Dissenyar, planificar, organitzar i avaluar els processos d'ensenyament i aprenentatge de manera flexible tot ajustant-se a les necessitats educatives de cada grup.
- Dotar de recursos els alumnes i potenciar la seva autonomia en el procés d'aprenentatge.
- Afavorir l'intercanvi d'experiències i coneixements entre els alumnes i intervenir en els processos d'ensenyament i aprenentatge.

Orientacions per al treball compartit entre els professors:

Per tal d'establir la base del treball coordinat entre dos professors per atendre la diversitat caldrà tenir presents les indicacions següents:

- Compartir els criteris d'atenció a la diversitat i les orientacions en les mesures d'atenció a la diversitat que s'estableixin en el projecte educatiu de centre.
- Estimular els professors perquè se sentin protagonistes de les actuacions conjuntes i individuals que portin a la millora de l'atenció a la diversitat a l'aula.
- Afavorir l'intercanvi i el treball multidisciplinari per treure rendiment de les bones pràctiques dutes a terme pels professors. Aprofitar el que ja es fa per anar-ho ampliant, contrastant, millorant, amb el suport de l'equip directiu, la comissió d'atenció a la diversitat, els especialistes d'atenció a la diversitat del centre i els especialistes externs, quan sigui escaient.
- Fomentar l'assessorament per part dels especialistes d'atenció a la diversitat del centre de la formació de la resta dels professors en temes concrets que permetin compartir criteris d'atenció a l'aula i criteris d'avaluació dels alumnes.
- Concretar una coordinació prèvia que permeti establir els criteris sobre la intervenció educativa dels dos professors a l'aula; definir els rols de cada professor, establir el seguiment conjunt de

la planificació del treball amb els alumnes del grup en general i dels alumnes amb plans individualitzats en concret i consensuar els criteris d'avaluació compartits.

- Establir els referents compartits d'una programació multinivell per matèries, si escau. Programar els objectius, continguts, competències, criteris d'avaluació, etc. d'una manera flexible per ajustar-se a tots els alumnes i potenciar la seva participació. Plantejar conjuntament diferents propostes d'activitats en funció dels objectius plantejats; oferir possibilitats de resolució i de resposta diversa davant les tasques. Fer activitats ajustades als diferents nivells competencials dels alumnes.
- Facilitar material divers per treballar segons diferents estils i ritmes d'aprenentatge a l'aula (verbal, visual, experimental, tecnològic, informàtic...) i alternar sistemàticament els treballs en grup i els treballs individuals.
- Elaborar conjuntament els plans individualitzats. Compartir criteris d'actuació, de programació d'activitats i d'avaluació dels alumnes amb necessitats educatives específiques dins de l'aula ordinària.

2. La proposta didàctica: què, com, quan ensenyar i avaluar per atendre a la diversitat a l'aula ordinària?

Què ensenyar i avaluar?

- Prioritzar uns objectius per sobre d'uns altres, els que siguin significatius i funcionals. Adequar el treball a la diversitat dels alumnes suposa reduir, ajustar, seleccionar, ampliar, introduir o eliminar objectius i/o continguts, en funció de les característiques dels alumnes.
- Cal ajustar la seqüència dels objectius i continguts a les característiques dels alumnes amb necessitats educatives especials, dificultats d'aprenentatge, altes capacitats i/o alt rendiment acadèmic.
- Quan l'alumne disposi d'un pla individualitzat, cal ajustar els criteris d'avaluació segons el seu pla individualitzat i els seu progrés, tot tenint com a referència els objectius d'etapa i l'assoliment de les competències bàsiques.

Com ensenyar?

- Seleccionar tècniques i estratègies que siguin útils per a tots els alumnes en general i especialment significatives per als alumnes que requereixen una atenció específica.
- Potenciar l'ús de tècniques que afavoreixin la participació activa dels alumnes, la reflexió i l'autoconeixement del propi procés d'aprenentatge i d'autoavaluació.
- Donar suports i temps suficients per assolir els conceptes i les competències bàsiques.
- Oferir propostes d'activitats amb diferents nivells de participació i de resolució, i amb diferents canals de presentació de la informació (visual, gestual, verbal, tàctil, tecnològic, informàtic, experimental, etc.).
- Introduir en la pràctica quotidiana l'ús dels recursos específics que siguin necessaris per als alumnes amb més dificultats.

Les activitats que responen a criteris competencials i atenen la diversitat dels alumnes a l'aula es caracteritzen per:

- Fomentar propostes de treball globals que afectin múltiples àrees de coneixement i proposar situacions d'aprenentatge plenament competencial i, per tant, aplicables a altres àmbits o contextos de la vida quotidiana.
- Establir una finalitat clara, coneguda per l'alumne, que li permet autoavaluar-se en el seu procés d'aprenentatge en funció de l'assoliment dels objectius plantejats. Els alumnes són conscients del que aprenen i com ho aprenen. Fan que l'alumne reflexioni sobre el que fa, ho raoni i ho comuniqui. Permeten que l'alumne doni respostes obertes i plantegi dubtes per anar reelaborant el seu coneixement.
- Són variades, amb diferents graus de complexitat, adequades al nivell competencial i afavoreixen l'autonomia i el treball responsable de l'alumne. Parteixen dels coneixements assolits i plantegen que els alumnes siguin capaços de fer autònomament, tot atenent als diferents interessos, ritmes i estils d'aprenentatge.
- Es refereixen a un context real o quotidià, socialment rellevant que afavoreix fer emergir les idees que té l'alumne en relació amb els fets o fenòmens que es volen tractar.
- Permeten diferents tipus d'agrupament en funció dels objectius de treball, tot promovent una gestió de l'aula que afavoreixi la interacció, el diàleg, el treball en parelles, cooperatiu, d'experts, treball individual...
- Complementen el treball individual i el treball cooperatiu, facilitant que els companys s'ajudin entre ells.
- Incentiven l'esperit de recerca i promouen el treball a partir de preguntes investigables que ajudin a entendre i interpretar els fets i fenòmens del món, tot construint models científics.
- Promouen a fer prediccions, dissenyar experiments, recollir dades, buscar evidències, aplicar el dubte sistemàtic, ser perseverant i imaginatiu.
- Ajuden a desenvolupar habilitats d'esforç, treball i estudi.
- Fomenten la creativitat i permeten a l'alumne treballar amb diferents llenguatges: oral, escrit, gràfic, simbòlic, plàstic, corporal...
- Fan que l'alumne treballi en situacions on pugui aplicar amb eficàcia allò que aprèn, que transfereixi els seus aprenentatges a l'anàlisi i la resolució de noves situacions i posi en pràctica els valors i les normes de convivència.
- Promouen l'ús de les TIC i els mitjans audiovisuals en tasques adients.

Com avaluar?

- Disposar d'instruments variats i diferents per dur a terme l'avaluació; avaluació a partir de la figura analògica, observació sistematitzada, entrevistes, anàlisi dels treballs dels alumnes, exàmens, rúbriques d'autoavaluació, coavaluació entre iguals, diari de treball a l'aula, etc.
- Proves i instruments ajustats a les necessitats dels alumnes.
- Avaluació tant del procés com del resultat de l'aprenentatge dels alumnes.
- Avaluació del context: metodologia, materials, adequació de l'ajut pedagògic.
- Foment de dinàmiques i eines d'avaluació formativa, com l'autoavaluació i la coavaluació, per ajudar a l'autoregulació dels aprenentatges dels alumnes.
- Retroalimentació individual del treball realitzat per fer que l'alumne sigui conscient dels punts febles a millorar.

Per donar resposta al tractament de la diversitat cal que els professors donin força a l'avaluació com a eina de reflexió per a la millora constant de l'atenció educativa i de la millora dels aprenentatges. En aquest sentit, des del Departament d'Ensenyament s'ha creat la [Xarxa de Competències Bàsiques](#), que permet a professionals docents de diferents etapes educatives compartir un espai presencial i virtual on reflexionar sobre "Avaluar per aprendre". Elaboren instruments de suport per orientar els processos de reflexió en la gestió del currículum per competències i en els processos d'avaluació per a la millora. Podeu consultar aquests materials a tall d'orientacions i ajustar-los al vostre centre com a nous instruments per a l'avaluació del treball competencial.

Annex 2: Model de pla individualitzat del programa intensiu de millora

educació secundària obligatòria

Curs acadèmic 201 _ /201_

1. Dades personals i escolars

Alumne/a:					
Data de naixement:					
Nivell:					
Coordinador del Programa:					
Membres de l'Equip PIM:					
Observacions:					
☐ Dictamen d'escolarització					
☐ Informe sobre necessitats educatives específiques derivades de situacions socials desfavorides (nee SSD)					
☐ Certificat del Centre d'Atenció al Disminuït del Departament de Benestar Social i Família					
☐ Decisió del centre (director / comissió d'atenció a la diversitat)					
☐ Discapacitat	☐ Trastorn d'aprenentatge	☐ Alteracions greus de conducta	☐ Altes capacitats	☐ Malaltia	☐ Altres
<i>Especificar</i>	<i>Especificar</i>	<i>Especificar</i>	<i>Especificar</i>	<i>Especificar</i>	<i>Especificar</i>
Data:					

2. Justificació

Breu descripció argumentada de la necessitat que l'alumne cursi amb PIM. Anotar en quin document administratiu de centre es recull la presa de decisió (acta de la CAD, acta d'avaluació, reunió d'equip docent...)

3. Interessos i potencialitats

Interessos de l'alumne per determinats temes. Aficions. Tipus d'activitats en què li agrada participar. Competències en què l'alumne mostra més desenvolupament en comparació amb les prioritzades. Aquestes competències segurament es fan visibles també en matèries en què l'alumne no necessita adaptacions.

4. Proposta educativa

Matèries i tipus d'adaptació que es proposa (Pel que fa als objectius, continguts, activitats, avaluació... vegeu el model de fitxa adjunta).

Matèries i adaptacions que es proposen	PI	Horari	Suports <i>Docents i professionals implicats</i>	Adaptació proves exàmens	
				SI	NO
Llengua catalana i literatura*					
Llengua castellana i literatura*					
Llengua estrangera					
Matemàtiques*					
Ciències de la naturalesa					
Ciències socials, geografia i història					
Educació física					
Música					
Educació visual i plàstica					
Tecnologies					
Religió / Activitats d'atenció educativa					
Treball de síntesi					

*Per als alumnes que participin en el grup del Programa Intensiu de Millora, caldrà especificar-ho a la casella PI, tot marcant PIM en aquesta casella. Per als alumnes que tinguin una modificació en altres matèries, cal marcar X en la casella que correspongui i completar les fitxes adjuntes.

5. Participació i informació a la família

El pare, la mare o els tutors legals són informats d'aquest programa i acorden amb el tutor el seu seguiment.		
Signatures del pare/mare	Tutor	Vistiplau del director
Segell i data:		

6. Reunions de coordinació i seguiment del programa

Data de la primera reunió d'avaluació inicial de l'equip PIM: Participants: Temes tractats: Acords:
Data reunió i participants: Temes tractats: Acords:
Data reunió i participants: Temes tractats: Acords:

7. Valoració final del programa

Progrés en l'assoliment de les capacitats i objectius prioritzats. Valoració de les metodologies, suports, recursos, organització..

--

Propostes per a la continuació en un grup de 1r en condició de repetidor o bé promoció a 2n de cara al curs següent

--

Pla individualitzat per a l'alumnes amb PIM

Nom de l'alumne/a:

Data de naixement:

Grup classe:

Àmbit de llengües: llengua catalana i literatura

OBJECTIUS	ACTIVITATS	COMPETÈNCIES BÀSIQUES	CRITERIS D'AVUACIÓ	ADAPTACIONS DE PROVES I EXÀMENS	
				SÍ	NO
METODOLOGIA					
MATERIALS					

Pla individualitzat per als alumnes amb PIM

Nom de l'alumne/a:

Data de naixement:

Grup classe:

Àmbit de llengües: llengua castellana i literatura

OBJECTIUS	ACTIVITATS	COMPETÈNCIES BÀSIQUES	CRITERIS D'AVUACIÓ	ADAPTACIONS DE PROVES I EXÀMENS	
				SÍ	NO
METODOLOGIA					
MATERIALS					

Pla individualitzat per a alumnes amb PIM

Nom de l'alumne/a:

Data de naixement:

Grup classe:

Àmbit de matemàtiques:

OBJECTIUS	ACTIVITATS	COMPETÈNCIES BÀSIQUES	CRITERIS D'AVUACIÓ	ADAPTACIONS DE PROVES I EXÀMENS	
				SÍ	NO
METODOLOGIA					
MATERIALS					

Pla individualitzat

Nom de l'alumne/a:

Data de naixement:

Grup classe:

Altres matèries: (Concreteu el nom de la matèria)

OBJECTIUS	ACTIVITATS	COMPETÈNCIES BÀSIQUES	CRITERIS D'AVUACIÓ	ADAPTACIONS DE PROVES I EXÀMENS	
				SI	NO
METODOLOGIA					
MATERIALS					

Annex 3: Altres recursos disponibles al portal XTEC

Recursos

Els professors disposen de diferents recursos oferts pel Departament d'Ensenyament per orientar els centres en els aspectes organitzatius, metodològics, estratègics i d'aplicació de recursos digitals per a l'atenció a la diversitat.

De manera general podeu consultar el portal XTEC en l'apartat Currículum i orientació/[Atenció a la diversitat](#) (és a la columna de la dreta a la pestanya *D'interès*), on trobareu informació en relació amb:

- **Centres educatius:** Hi trobareu guies per a la reflexió, anàlisi i valoració del centre en relació amb pràctiques inclusives.
Cultura de Centre: Documents i presentació sobre la cultura de centre des d'una perspectiva de centre inclusiu.
Organització: Hi trobareu pautes per a l'organització del centre en relació amb l'atenció a la diversitat. Enllaça amb la informació sobre la Comissió d'Atenció a la Diversitat (CAD).
Atenció a la diversitat i suports: Hi trobareu informació sobre la Comissió d'Atenció a la diversitat, els Plans Individualitzats i els Programes de Diversificació Curricular.
Avaluació: Hi trobareu documents per a la reflexió entorn de l'avaluació per a la millora dels aprenentatges dels alumnes en el marc del currículum per competències.
Acció tutorial i orientació: Enllaça amb el portal XTEC d'orientació educativa, que dona pautes per a l'orientació i l'acció tutorial.
Convivència: Hi trobareu informació sobre el Projecte de Convivència i els diferents protocols oferts pel Departament per a la detecció i la intervenció en situacions conflictives.
- **Aula:** Hi trobareu enllaços que donen orientacions i informacions en relació amb les diverses metodologies i estratègies de treball a l'aula, l'educació emocional, les intel·ligències múltiples, propostes didàctiques competencials, aprenentatge entre iguals i experiències de treball a l'aula.
- **Alumnes:**
Trastorns que condicionen l'aprenentatge: TDAH, Conducta problemàtica, Síndrome de Tourette.
Altes capacitats: guia de detecció i actuació en l'àmbit educatiu, exemple d'aula virtual de ciències.
Alumnes que pateixen una malaltia prolongada: guia per a l'atenció educativa i enllaç a les aules hospitalàries.
Trastorns del desenvolupament: trastorn de l'espectre autista
Trastorns d'aprenentatge: dislèxia
Trastorns de parla: quequesa. Guia per a educadors.
- **Famílies:** guia per a la intervenció i suport a les famílies amb persones amb discapacitat i enllaç al portal Família i Escola de la Generalitat.
- **Inclusió Digital:** enllaça a altres pàgines que ofereixen suports digitals diversos i a projectes que exposen l'aplicació en la pràctica de l'ús de recursos digitals.

- **Serveis i recursos de suport:** aules hospitalàries, hospital de dia per a adolescents, atenció domiciliària, unitats docents als centres de justícia juvenil, aules en centres educatius dependents de la DGAIA (Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència), serveis educatius.
- **Formació:** materials de formació sobre escola inclusiva.

De la mateixa manera, a la secció Currículum i Orientació d'ESO, dins l'apartat [Orientacions](#) del portal XTEC, trobareu els documents aportats pel Departament d'Ensenyament a fi de donar orientacions en diferents àmbits i matèries, que poden ser de l'interès dels professors.